

EESTI MAAÜLIKOOL
Majandus- ja sotsiaalinstituut

Kaire-Lea Pihlap

**FOTOANDMEBAASI HALDAMINE JA ARENDAMINE
TARTU ÜLIKOOLI MULTIMEEDIA TALITUSE NÄITEL**

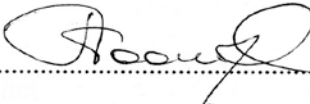
Bakalaureusetöö
maamajandusliku ettevõtluse ja finantsjuhtimise õppekaval

Juhendaja: lektor Silver Toompalu

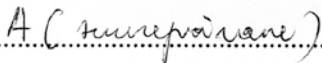
Tartu 2010

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, olulised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Autor: K.-L. Pihlap 19.05.2010

Juhendaja: lektor S. Toompalu 17.05.2010

Kaitstud hindele:

.....

„02“ 06 2010.a.

.....

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. INFOSÜSTEEMI PROJEKTEERIMINE	8
1.1. Infosüsteemis talletatavate andmete olemus	10
1.1.1 Andmed, informatsioon, metaandmed	10
1.1.2 Nõuded andmetele.....	11
1.1.3 Fotoandmebaasi olemus, üldised mõisted ja nõuded	15
1.2. Infosüsteemi loomise etapid.....	17
1.2.1. Analüüs	17
1.2.2. Kavandamine.....	21
1.2.3. Teostamine	24
1.2.4. Juurutamine	25
2. TARTU ÜLIKOOLI MULTIMEEDIA TALITUSE FOTOANDMEBAASI ANALÜÜS.....	28
2.1. Tartu Ülikooli multimeedia talituse fotoandmebaasi haldamine	28
2.2. Uurimuse andmekogu ja analüüsi metoodika.....	32
2.3. Uurimistulemuste analüüs ja järeldused.....	33
KOKKUVÕTE.....	45
KASUTATUD KIRJANDUS	47
LISAD	49
Lisa 1. Intervjuu küsimustik.....	49

Lisa 2. Intervjuu 1 - Kadri Kirst	50
Lisa 3. Intervjuu 2 - Marek Roostar	56
Lisa 4. Intervjuu 3 - Kadri Inselberg	58
Lisa 5. Intervjuu 4 - Piret Normet	60
Lisa 6. Intervjuu 5 - Inga Külmoja	62
Lisa 7. Intervjuu 6 - Triin Vakker	64
Lisa 8. Intervjuu 7 - Mehis Tuisk	66
Lisa 9. Intervjuu 8 - Tullio Ilomets	68
Lisa 10. Intervjuu 9 - Marko Ojakivi.....	71
Lisa 11. Intervjuu 10 - Ülle Kesli.....	73
SUMMARY	75

SISSEJUHATUS

Fotodel on meie elus tähtis roll: neile on jäädvustatud unikaalsed ja kordumatud isikud, objektid, momendid, emotsioonid ning palju muud meie ümber ja sees. Fotole talletatu taasesitamise ja kasutamise soov on põhjuseks, miks inimesed on huvitatud fotode säilitamisest ja haldamisest. Analoogmeedia puhul oli tähtis säilitada originaalfilm või paberkoopia, digitaalses fotograafias on säilitamise objektiks fail digitaalse kujutisega.

Infotehnoloogia ajastul on digitaalsete fotode osatähtsus hüppeliselt kasvanud. Nii eraisikutel kui ka ettevõtetel on tekkinud vajadus säilitada ja organiseerida suurtes kogustes digitaalseid fotosid. Selleks, et tagada nende säilimine ja leitavus, on vaja omada infosüsteemi, mis vastaks soovitud kriteeriumitele ja oleks kasutajasõbralik.

Fotode infosüsteemis peab digitaalne foto sisaldama lisaks tehnilistele andmetele ka teavet sündmuse, pildil oleva isiku või objekti kohta jne. Selline teave tagab meile soovitud foto leidmise infosüsteemist. Võib öelda, et pilt hakkab elama oma elu, kui temaga kaasneb tekstiline informatsioon (metaandmed).

Eestis hakati digitaalsete piltide kirjeldamisele (metaandmetega varustamisele) ja fotode infosüsteemi loomisele professionaalsemat tähelepanu pöörama eelmise sajandi lõpus. 1999. aastal asutas Sulev Sepp esimese rahvusvahelistele metaandmete standarditele (IPTC) vastava Eesti ajakirjandusliku foto infosüsteemi (Eesti Meedia Foto Eesti Meedia rahalisel toel). Loodud infosüsteem kasutas FotoWare'i digitaalsete andmete haldamise (DAM) tarkvara. FotoStationi tarkvara abil lisati igale fotofailile kirjeldus (metaandmed), metaandmed indekseeriti IndexManegeri tarkvaraga ja tekkinud indeksid tehti veebipõhiselt kättesaadavaks FotoWebi tarkvara abil kõikidele infosüsteemis kasutajanime ja parooliga autoriseeritud kasutajatele koos indeksitele päringute (otsingute) tegemise võimalusega. Eesti Meedia Foto fotoandmebaasiga

liitusid 1999–2001 kõik suuremad Eesti päevalehed ja ajakirjad. 2002. aastal liitus fotoandmebaas Skandinaavia ja Euroopa fotoandmebaasidega. Ühinemine oli sujuv, sest liitujad kasutasid sarnaseid metaandmete standardeid.

Käesoleva bakalaureusetöö autor on uurimistöö teostanud reaalse vajadusega selgitada välja Tartu Ülikooli multimeedia talituse fotoandmebaasi hetkeseisust lähtuvalt selle edasised vajadused ja arengusuunad.

2010. aastal kasutab Tartu Ülikooli multimeedia talituse fotoandmebaas klient/server-süsteemi. Töö autor selgitab välja tehnilised ja organisatsioonilised lähtekohad ning nõuded fotode veebipõhisele sirvimis-, otsingu- ja mahalaadimissüsteemile ülemineku ettevalmistamisel ning teostamisel.

Multimeedia talituse digitaalsed fotod koos fotofailides sisalduvate metaandmetega asuvad keskses serveris. Fotofailide metaandmeid haldab serveris FotoWare IndexManageri tarkvara, mis eelnevalt määratud konfiguratsiooni alusel skaneerib fotofaile sisaldavaid katalooge ja genereerib automaatselt või administraatori poolt juhitudena kõikide metaandmete põhjal ühe või mitu metaandmete koondfaili (edaspidi indeksfail). IndexManageri indeksfail sisaldab kõikides fotofailides sisalduvaid metaandmeid ja kirjeldab seost metaandmete ning pildifailide vahel. Andmebaasi kliendiks on kohtvõrgu kaudu FotoStationi tarkvara, lõppkasutajaks inimesed. Päring foto(de) otsimiseks suunatakse FotoStationi keskkonnast IndexManageri indeksfaili. FotoStationi tarkvara litsents on töökohapõhine ja tasuline. Klient/server-süsteem tagab fotoandmebaasi suure usaldusväärsuse ja turvalisuse, aga piirab andmebaasi kättesaadavust, vajalik on FotoStationi tarkvara olemasolu. Fotoandmebaasi arendamiseks, laialdase ligipääsu ja andmebaasi arendustöö parandamiseks on vaja leida tehniline lahendus, millega on võimalik suurendada oluliselt fotode kasutajaskonda, lihtsustada fotode lisamist, otsimist ja metaandmetega varustamist sõltumata vähem asukohast serveri suhtes.

Parimaks lahenduseks võiks olla internetipõhine fotoandmebaasi sirvimis-, otsingu- ja mahalaadimiskeskond.

Tartu Ülikooli multimeedia talituse fotoandmebaasi loomisel on lähtutud järgmistest põhimõtetest:

1. Andmebaas, mis tugineb heale praktikale ja elujõulistele standarditele, tagab andmete kiire kättesaadavuse. Nimetatud põhimõtetel koostatud andmebaas tagab kasutaja päringutele kiired ja adekvaatsed vastused.
2. Andmebaasi administreerija peab looma andmebaasi vastavalt kasutajate vajadustele, nende ootustele ja lootustele.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on analüüsida Tartu Ülikooli multimeedia talituse fotoandmebaasi praegu kasutusel olevat lahendust ning formuleerida põhilised nõuded veebipõhise rakenduskeskkonna ja kasutajaliidese väljatöötamiseks.

Sellest eesmärgist lähtuvalt on uurimistööks püstitatud järgmised ülesanded:

- tutvuda andmebaase (fotoandmebaase) puudutava teoreetilise kirjandusega;
- uurida, milline struktuur peab olema fotoandmebaasil;
- intervjuuerida Tartu Ülikooli multimeedia talituse fotoandmebaasi kasutajaid;
- koostada intervjuuvastuste analüüs;
- koostada analüüsi põhjal soovitusel ja nõuded Tartu Ülikooli multimeedia talituse fotoandmebaasi veebipõhise kasutajaliidese (väljundi) väljatöötamiseks.

Käesolev bakalaureusetöö koosneb kahest osast.

Esimeses, teoreetilises osas käsitleb autor infosüsteemide projekteerimist. Vaatluse alla on võetud informatsiooni, andmete ja fotoandmebaasi olemus ning on käsitletud infosüsteemi loomise etappe.

Teises, empiirilises osas uurib intervjuude abil Tartu Ülikooli multimeedia talituse fotoandmebaasi kasutajate ootusi ja soove fotoandmebaasi kasutamisel, andmete sisestamise lihtsust, metaandmete lisamise ja parandamise võimalusi ning päringute (otsingute) efektiivsust. Saadud vastuste põhjal töötab välja fotoandmebaasi veebipõhisele kasutajaliidesele seatavad nõuded.

1. INFOSÜSTEEMI PROJEKTEERIMINE

Toomas Mikli tõlgendab oma raamatus „Sissejuhatus infosüsteemidesse“ (1998, lk 9) infosüsteemi olemust järgmiselt: „Infosüsteem on organisatsiooni või ettevõtte info- ja süsteemitöö korralduse, meetodite ja vahendite kogusumma. Ettevõttel või organisatsioonil eksisteerib oma juhtkonna ja kontori jaoks töökorraldus (sageli organisatsiooni ja tema struktuuriüksuste põhimäärustena), mis sisaldab ka info- ja süsteemitöö eesmärgi, tegevusprogrammi ja töömetoodikat. Infosüsteem on omavahel sidestatud ja mitmel tasemel eksisteerivate andmete, funktsioonide, protsesside, sündmuste, asukohtade ja väärtuste süsteem“.

Tänapäeval on infosüsteemid meie elu loomulik osa. Igapäevaselt tarvitame kasutajarollis erinevaid infosüsteeme, näiteks õppeasutuse, mobiilsidefirma, energiaettevõtte, veefirma, panga ja ID-kaardi infosüsteemi.

Infosüsteemi kasutaja võib olla ka looja rollis. Arvuti või mobiiltelefoni kasutaja loob andmebaasi, kui täidab digitaalset kalendermärkmikku, salvestab ja organiseerib fotosid, koostab kulude-tulude arvestust. Seoses elektrooniliste andmekandjate võimaluste arenguga on tänapäeval enamik andmeid digitaalsel kujul ja sellest johtuvalt hallatakse, hoitakse ja süstematiseeritakse andmeid digitaalsel kujul.

Autori töös käsitletavas fotode infosüsteemis on fotoandmebaasil loojad ja kasutajad.

Andmebaasi mõiste, olemus ja üldnõuded on vajalikud infosüsteemis talletatavate andmete sisu paremaks mõistmiseks ja andmete kogumise efektiivsemaks korraldamiseks.

Andmebaas on infosüsteemi tuum – korrastatud andmete kogum, kus andmed on mingi kindla struktuuri järgi.

Andmebaas on võtmete järgi otsingut võimaldav loogiliselt seotud andmete kogum, mis toetab teatud rakendusvaldkonda, nt pildiandmebaas, bibliograafiaandmebaas, faktiandmebaas jt. (Ringvee 1999, lk 11)

Andmebaas aitab täita selle kasutajate eesmärke. Andmebaaside õiguskaitset reguleerivad mitmed rahvusvahelised õigusaktid ja ka Eesti autoriõiguse seadus. (Eessaar 2008, lk 15)

Üldnõuded andmebaasile: (Paas 1993, lk 75)

- Andmebaas peab toetama subjekti infovaadetega määratud valdkondade infotööd. Ta peab tagama olukorra, mille puhul õige info on õigel ajal ja õigel kujul õiges kohas.
- Andmebaas peab võimaldama reaalse süsteemi erinevate osade koostööd kommunikatsiooni ja andmestruktuuride haakuvuse kaudu.
- Andmebaasis sisalduv info peab olema täielik, kuid mitte liigne.
- Andmebaasi ülesehitus peab olema paindlik. Ta peab koosnema omavahel ühilduvatest osadest, mis võimaldavad baasi järkjärgulist kasutamist vastavalt reaalse süsteemi vajadustele ja võimalustele.
- Andmebaasi kasutajal peab olema vahetu ligipääs vajalikele ja talle kasutamiseks lubatud andmetele.
- Andmebaasi kasutamine peab olema lihtne ja tarbijasõbralik.
- Andmebaasis peab olema tagatud andmete kaitstus ja vajadusel salastatus.
- Andmebaasi kasutamine ei tohi sõltuda kasutaja programmidest.
- Andmebaas peab olema võimeline arenema koos reaalse süsteemiga.
- Andmeid peab olema lihtne ja mugav aktualiseerida.

Seega võib öelda, et infosüsteemid luuakse info omanike andmete talletamiseks ja info kasutajate vajaduste rahuldamiseks.

1.1. Infosüsteemis talletatavate andmete olemus

1.1.1 Andmed, informatsioon, metaandmed

Andmed on meie ümber ja sees, nende hulk kasvab igapäevaselt. Andmete eesmärgipärasel kogumisel, organiseerimisel ja töötlemisel muutuvad nad informatsiooniks. Andmed võivad olla kirjeldavad või hinnangulised, kontekstis või kontekstivälised. Andmed võib koguda otse allikalt või kommunikatsioonivahendi kaudu, näiteks otsese päikesepaiste aega võib registreerida silma ja kella abil, aga on võimalik rakendada selleks ka spetsiaalse sensoriga ühendatud arvutit koos tarkvaraga. Andmed on ka tavalised teated (konstanteeringud, faktid jne) süsteemi või süsteemiosa seisundi kohta, mis ei ole seotud konkreetsete ülesannete, eesmärkide ega kasutajatega. Andmed on selgelt piiritletud ja harilikult teatud kindlal viisil vormindatud informatsiooniühikud.

Andmed võivad olla näiteks arvud või tekst paberil, bitid ja baidid arvuti mälus või meeldejäetud faktid inimese ajus.

Sageli kasutatakse sõna „andmed“, et teha vahet masinale arusaadava informatsiooni ja inimesele arusaadava tekstilise informatsiooni vahel. Näiteks teevad mõned rakendused vahet andmefailide ja tekstifailide vahel.

Andmebaasihalduse süsteemides (andmebaasihaldurites) nimetatakse andmefailideks faile, kuhu salvestatakse andmebaasi informatsioon. Teistes failides (sh indeksifailid ja andmesõnastikud) hoitakse administratiivset informatsiooni, mida kutsutakse metaandmeteks. [Vallaste 2010]

Igat liiki andmetega võivad kaasas olla metaandmed. Samas võivad igat liiki andmed olla ise metaandmeteks.

Metaandmete levinuim definitsioon on „andmed andmete kohta“. Täpsemalt mõistetakse selle termini all mingit objekti või tegevust kirjeldavaid struktureeritud

andmeid, mille sisuks on objekti ajalugu ja mitmesugused karakteristikud ning mille kogumise eesmärgiks on tagada objekti kasutatavus ja usaldusväärsus.

Metaandmed on vajalikud objektide konteksti säilitamiseks, identifitseerimiseks ja paindlike otsingusüsteemide loomiseks. Heaks näiteks on digitaalsed pildid, mida enamasti esitatakse kontekstiväliselt.

1.1.2 Nõuded andmetele

Andmetele saab kehtestada erinevaid nõudeid, mis tulenevad konkreetse äriprotsessi vajadusest. Neid on võimalik liigitada soovituslikeks ja kohustuslikeks.

Seoses interneti laialdase kasutamise ja infohulkade massilise kasvuga on infosüsteemide loomisel hakatud suuremat tähelepanu pöörama erinevate nõuete täitmisele ka andmetöötlusel.

Kuna iga tegevus kätkeb endas informatsiooni loomist, töötlemist ja edastamist, on infotehnoloogial väärtusahelale oluline mõju. Väärtusahel on raamistik, mis võimaldab identifitseerida kõiki tegevusi ning analüüsida nii nende mõju andmete kvaliteedile, firma kuludele kui ka klientidele edastatavatele väärtustele. Interneti eriline eelis kajastub võimaluses siduda üks tegevus teisega ning teha ühe tegevuse käigus loodav reaalaaja info laialdaselt kättesaadavaks nii firma sees kui ka välistele tarnijatele, turustuskanalitele ja klientidele. (Porter 2001, lk 13)

Efektiivne ärivõrgustik põhineb headel andmetel ja kiirel informatsiooni edastamisel. Andmete sisu võib mõista kui relevantset informatsiooni, mida on tarvis ärisuhete korraldamiseks ja juhtimiseks. Teisalt on andmed ka äripartnerite ja teenusepakkujate vahel edastatud informatsioon, mis toetab äritehingute toimumist. Andmeid tuleb hankida, koguda, luua, hooldada, süstematiseerida, töödelda, vahetada, salvestada, säilitada ja edastada. [Andmete väärtus ja ..., lk 9].

Ettevalmistuseks heade andmete loomisel andmetöötluseks soovitatakse läbi viia järgnevaid protseduure: koordineerida, interpreteerida andmeid nii, et need oleksid üheselt mõistetavad, eemaldada lühendid, millest võib olla keeruline aru saada,

klassifitseerida tooted mõne kasutatava süsteemi järgi. [Andmete väärtus ja ..., lk 11–12].

Heade andmete loomisel fotode kohta on suur roll kindlasti metaandmete loomisel, mis tagab foto kvaliteedi.

Ühilduvuse edendamiseks kehtestavad valitsused ja komiteed vahel standardeid. Sellistel *de jure* standarditel on seaduse jõud. Kuid suur hulk kõige üldisemalt kehtivatest standarditest on *de facto* standardid – need, mille on paika pannud turg.

Et *de facto* standardid arenevad turu, mitte aga seaduse jõul, on need enamasti õigesti valitud ja vahetatakse välja alles siis, kui ilmub midagi tõeliselt paremat – nagu näiteks laserplaat vahetas omal ajal välja vinüülplaadi.

De facto standardi arengut turul juhib tihti majandusmehhanism, mis sarnaneb positiivse spiraaliga: edukas firma liigub ühelt õnnestumiselt teisele ja iga eelmine õnnestumine tagab järgmise.

De facto standard ilmub siis, kui kasvaval turul saab üks millegi tegemise viis teiste ees väikese edumaa. Kõige tõenäolisem on, et see juhtub mõne kõrgtehnoloogilise tootega, mida saab valmistada piirkuluga ja mille väärtus tuleneb osalt tema ühilduvusest. (Gates 1998, lk 52)

Eesti Standardikeskus määratleb standardimist ja sellega seotud tegevusi järgmiselt:

standardimine on tegevus, millega määratakse üldiseks ja korduvaks kasutamiseks sätted olemasolevate või potentsiaalsete probleemide lahendamiseks eesmärgiga saavutada antud kontekstis korrapärasuse optimaalne tase.

Standardimine seisneb põhiliselt standardite koostamises, avaldamises ja kasutamises, mille saadavaks kasuks on toodete, protsesside ja teenuste eesmärgivastavuse paremine, kaubanduslike tõkete vältimine, tehnilise koostöö hõlbustamine jne.

Standardeid koostatakse ja avaldatakse kolmel standardimistasandil: rahvusvaheline, regionaalne ja rahvuslik. Eri tasanditel koostatud standardid erinevad üksteisest eelkõige neis kajastatu standardina aktsepteerinute arvu poolest. [Standardimine...]

Osa ettevõtteid ja organisatsioone on kehtestanud oma standardid, mis on osaliselt ka seadusega reguleeritud. Näiteks on Eesti Kultuuriministeerium kehtestanud standardid muuseumite infosüsteemis MuIS.

Foto- ja multimeediafailide andmebaasides kasutatavate metaandmete enamlevinud standardid on EXIF, IPTC ja XMP, multimeediafailidel MPEG-7.

EXIFi (Exchangeable Image File Format) standardile vastavad andmed on metaandmed, mis salvestatakse fotofaili selle salvestanud tehnilise seadme poolt. EXIFi andmed annavad infot jäädvustamise hetkel salvestusseadmes (digikaamera, skanner) kasutatud parameetrite, seadme seerianumbri, valitud omaduste, kasutatud väliste seadmete ja lisatarkvara, jäädvustamise aja ja koha kohta. EXIFi info on fotoandmebaasi loomisel ja haldamisel märkmisväärse tähtsusega. (Photo Metadata 2009, lk 51).

IPTC (International Press Telecommunications Council) standardile vastavad andmed on metaandmed, mis tarkvara abil salvestatakse fotofaili selle looja või teiste isikute poolt automaatselt või manuaalselt. IPTC andmed on grupeeritud administratiivseteks, kirjeldavateks ja õigusi haldavateks. IPTC andmed annavad infot fotofaili konteksti kohta. Fotofaili IPTC sisaldab kujutatava objekti ja/või keskkonna kirjeldust, looja ja valdaja nime, salvestamise aega ja kohta, määratleb kasutamisoigused, kirjeldab fotofaili sisu ja tehnilisi parameetreid. IPTC standardi metaandmete sisu on andmete looja poolt määratletav ja kokkuleppeline, standard määrab metaandmete sisu mahu ja järjekorra.

XMP (Extensible Metadata Platform) on IPTC standardi põhjalt edasi arendatud ja täiustatud metaandmete standard. XMP vajadus tekkis lähtuvalt loojaid ja kasutajaid huvitavate andmete hulga kasvust. XMP põhineb XMLil ja seetõttu on metaandmete formaat ja struktuur võrreldes IPTCga oluliselt sobivam andmebaaside ja andmebaaside veebipõhiste väljundite ehitamiseks. XMP on avatud lähtekoodiga avalik standard, mis lihtsustab oluliselt metaandmetel põhinevate objektorienteeritud andmebaaside loomist. XMP põhiliseks arendajaks on Adobe Systems Inc.

MPEG-7 standard on multimeedia sisuga failide metaandmete kirjeldamise standard.

Kirjeldatud metaandmed on seotud sisuga ja see tagab otsija huvides kiire ja efektiivse otsingutulemuse saamise. Samas ei ole MPEG-7 sarnane MPEG-1, MPEG-2 ja MPEG-4 standarditega, sest ei sisalda videopildi ja heli ümberkodeerimise omadusi.

MPEG-7 peamine eesmärk on säilitada multimeediafailide XML-formaadis metaandmed, mis on markeritega ühendatud video ajakoodiga ja lubab metaandmed ning video sünkroniseerida. MPEG-7 eesmärkideks on:

- pakkuda kiiret ja efektiivset otsingut,
- pakkuda andmete filtreerimist ja sisu identifitseerimist,
- kirjeldada sisu peamisi teemasid,
- võimalus indekseerida laias vahemikus,
- informeerida, kuidas objektid on failis seotud, ning hoida kirjelduste ja info enda sõltumatust. (Photo Metadata 2009, lk 9)

Metaandmete standardid arenevad koos fotoandmebaaside mahu kasvuga. Kasvav nõudlus on automatiseerimist võimaldavate metaandmete formaatide järele. Automatiseerimisvajaduse tähtsus seisneb selles, et metaandmeid oleks võimalik hoida ja lisada fotofailis endas, kuid samas kasvatamata faili suurust ja tagades kiire ligipääsu metaandmetele. [Adcock 2002, lk 1]

Andmete töötlemisel peab kindlasti suurt tähelepanu pöörama ka andmekaitsele.

2010. aastal reguleerib Eestis andmekaitset isikuandmete kaitse seadus, mis on viidud kooskõlla Euroopa Liidu nõuetega ning mille täitmist kontrollib Andmekaitse Inspektsioon.

Seaduse eesmärgiks on kaitsta isikuandmete töötlemisel füüsilise isiku põhiõigusi ja -vabadusi, eelkõige õigust eraelu puutumatusel. (Isikuandmete kaitse seadus § 1)

Lisaks reglementeerib andmete kasutamist ka autoriõiguse seadus, mille eesmärk on tagada kultuuri järjepidevus ja kultuurisaavutuste kaitse, autoriõigusel põhinevate tootmisharude ja rahvusvahelise kaubanduse areng ning luua autoritele, teose esitajatele, fonogrammitootjatele, raadio- ja televisiooniorganisatsioonidele, filmi esmasalvestuse tootjatele, andmebaasi tegijatele ning teistele käesolevas seaduses nimetatud isikutele soodsad tingimused teoste ja muude kultuurisaavutuste loomiseks ja kasutamiseks. (Autoriõiguse seadus § 1)

1.1.3 Fotoandmebaasi olemus, üldised mõisted ja nõuded

Audiovisuaalsel ainesel on eelkõige informatiivne väärtus ja alles seejärel n-ö andmetõestusväärtus. Siinkohal on oluline, kui põhjalike andmetega – jäädvustatud sündmuse sisu, selle toimumise aeg ja koht, sellest osa võtnud inimesed, autorid jne – on audiovisuaalne aines varustatud. (Tomingas jt 2003, lk 7)

Fotoandmebaas on infosüsteem, mis toetab ja kasutab vahendeid ja tehnoloogiaid kujutiste ja metaandmete efektiivseks ja turvaliseks modelleerimiseks, hoidmiseks, indekseerimiseks, otsimiseks-leidmiseks ja manipuleerimiseks. (Encyclopedia of Database 2009, lk 1422)

Fotoandmebaasi puhul peab eelkõige selgitama välja loomise eesmärgi, s.t mille ja kelle jaoks see luuakse.

Fotoandmebaasi kujutiste modelleerimine sõltub kasutatavast metaandmete formaadist (EXIF, IPTC, XMP). Fotoandmebaasi metaandmed sisaldavad lihtsamat tehnilist infot: faili suurus, info looja kohta jm (EXIF). Täiuslikumad metaandmete mudelid (IPTC, XMP) sisaldavad lisaks madalama taseme omadustele (värviskeem) ka kõrgema taseme omadusi (objekt, sündmus).

Tänu veebile on fotoandmebaasid suurema tähelepanu all kui kunagi varem, sest arenevad tehnoloogiad on teinud võimalikuks kasvava hulga andmete salvestamise ja haldamise ning metaandmete haldamise. [Adcock 2002, lk 1]

Fotoandmebaas on tüübilt objektorienteeritud andmebaas. (Mikli 1998, lk 84)

Objektorienteeritud andmebaas on mudel, milles informatsioon on esitatud kujutistena (objektidena). Võrreldes tabeli kujul (teksti kujul) andmebaasiga kuvatakse objektile orienteeritud andmebaasi andmeid kujutis(te)na. Kasutajad saavad vastused päringutele vastuseks kujutistena (objektidena), mis annavad andmebaasis sisalduvast informatsioonist intuitiivsema pildi. [Objekt-orienteeritud...]

Keerukaks teeb fotoandmebaasi loomise õige informatsiooni sisestamine. Oluline on selgitada välja vajalik info, et fotod oleksid kasutatavad. Selleks on erinevaid mooduseid. Näiteks võib kasutada märksõnade süsteemi, mis lihtsustab fotode otsimise

võimalusi. Samas peavad märksõnad olema korralikult läbi mõeldud ja üheselt tõlgendatavad.

Fotoandmebaasi otsinguvõimalused peavad olema mitmekesised – et saaks otsida nii märksõna, aja, ajavahemiku kui ka sündmuse järgi.

Lisaks peab fotoandmebaas olema dünaamiliselt muutetav, kergelt uuendatav ja pidevalt täiendatav. Samas peab saama uuendada pilte grupi kaupa, mis lihtsustab andmebaasi halduri tööd. Sisestatud info vanus muutub iga päevaga tähtsamaks, samuti ka vanemate piltide kättesaadavus.

Fotoandmebaasil peab olema mitu kasutajataset: kogu andmebaasi haldur, administraator, sisestaja, vaatleja, aga ka klient, kellele on antud salvestamise võimalus. Sama tähtis on fotoandmebaasi kasutajate tegevuse logimine, et oleks võimalik näha, mis muudatusi on tehtud.

Oluline on ka kasutajate rolli määramine, s.t erinevate õiguste andmine.

1.2. Infosüsteemi loomise etapid

Infosüsteemi loomise üheks peamiseks eesmärgiks on info jagamise või tööprotsessi lihtsustamine.

Lisaks peaksid infosüsteemid võimaldama esiteks pakkuda teavet ettevõttega seotud inimestele, toetamaks nende tegevusi eesmärkide saavutamisel, ja teiseks rahuldada ettevõtte iga taseme töötaja IT-vajadusi vastavalt inimese kohustustele selles organisatsioonis. [Kampus 2002]

Kuna infosüsteemi loomine on tavaliselt pikaajaline protsess, on seda vaja ka jälgida ja juhtida. Samuti on vaja aru saada, kui kaugel ollakse lõpptulemusest. Selleks jagatakse töö osadeks (etappideks) ning peetakse piisavalt põhjalikku aruandlust ja dokumentatsiooni.

Etappe nimetatakse mitmeti, kuid tüüpiliselt on kõik taandatavad järgmistele tegevustele:

- analüüsimine – eesmärk on kirjeldada kasutajate vajadusi;
- kavandamine – eesmärk on koostada/projekteerida süsteemi väljatöötamise plaan;
- teostamine ehk programmeerimine – süsteemi valmistegemine ja testimine, aga ka koolitus- ja tugimaterjalide koostamine;
- juurutamine – kasutajate koolitamine ning süsteemi paigaldamine, kasutuselevõtt ja käigushoidmine.

Järgnevas neljas alapeatükis on neid etappe käsitletud lähemalt.

1.2.1. Analüüs

Analüüsi etapi ülesandeks on võimalikult täpselt määrata, mida peab loodav infosüsteem tegema, milline on reaalse süsteemi infokorraldus praegu ja milliseks see peaks kujunema infosüsteemi kasutuselevõtu tulemusena. (Paas 1993, lk 25)

Infosüsteemi analüüsimisel tehakse vahet nõuete analüüsil ja süsteemi analüüsil.

Nõuete analüüs peab tulemuseks andma võimalikult täpse kirjelduse sellest, mida soovitakse uuest tarkvarast saada.

Esmane analüüs selgitab, milliseid andmeid peab andmebaasis hoidma, milliseid rakendusprogramme peaks looma, millised on nõuded töökiirusele ja tootlikkusele. Projekterija peab tunnetama, missugust teavet saab struktueerida ja peab struktureerima.

Suuremate süsteemide loomisel tuleb töörühma kaasata erinevate vaatepunktide esindajaid. (Sommerville 2007, lk 150)

- Kasutajate esindaja – teab, millist süsteemi luuakse, kuid ei pea midagi teadma andmebaasi füüsilisest tasemest ega programmeerimisest, küsitleb tulevase süsteemi kasutajaid, saamaks teada nende vajadusi.
- Programmeerijate esindaja – vahendab programmeerijaid ja kasutajate esindajat, ise ei pruugi teemat tunda.
- Projektijuht – tegeleb tähtaegade, ressursside ja eelarvega. Võib juhtuda, et tellijal on süsteemist väga hägus arusaamine ning siis tuleb temaga töötada pakkuja rollis. Kuid tellijal võib olla ka väga selge ettekujutus tulevases süsteemist ning siis on tal ka konkreetsed nõuded ja infosoovid.

Nõuded omakorda jagunevad funktsionaalseteks ja mittefunktsionaalseteks.

Funktsionaalsed nõuded on nõuded, mida loodav süsteem peab võimaldama teha ja kuidas käituma ning milliseid funktsioone täitma. (Sommerville 2007, lk 119)

Funktsionaalsel analüüsil kasutatakse kahte lähenemisviisi:

- eesmärgile orienteeritud analüüsi puhul võetakse aluseks ettevõtte globaalsed eesmärgid, mida selgitatakse ja hinnatakse ning kaalutakse alternatiive (Mylopoulos jt 1999, lk 36);
- kasutusvajadustele orienteeritud analüüs püüab leida süsteemi kasutajad (andmete andjad ja andmete tarbijad) ning seejärel funktsioonid, mida on vaja, et rahuldada leitud kasutajate soovid. Kasutajate all mõtleme kasutajaid üldistatult ehk kasutajarolle. Rollid on näiteks tavatöötaja ja juht. Niisiis tuleb selgitada välja rollid infosüsteemis ja määrata igale rollile vajalikud nõuded. Rolle võib olla üks (fotode administraator), aga ka kümneid (ÕIS).

Kasutajaid intervjueritakse nende nõudmiste kindlakstegemiseks. Harva on süsteemil ainult üks kasutaja. Mõiste „kasutaja“ tähistab vähemalt kolme erinevat rolli (Parmakson 1992, lk 11):

1. Vahetult süsteemiga töötav kasutaja, kel on süsteemist „lokaalne“ ettekujutus ja kes käsitleb süsteemi funktsioone ja andmeid füüsilisest aspektist; ta on väga huvitatud liidesest enda ja süsteemi vahel.
2. Vastutav kasutaja on isik, kes otseselt vastutab süsteemi poolt automatiseeritavate protseduuride täitmise eest; ta on huvitatud süsteemi efektiivsusest.
3. Süsteemi omanik, harilikult tippjuht või -juhid, teab vähe detaile tegelikust töökäigust, kuid omab ülevaadet uurimisala üldisest struktuurist.

Mittefunktsionaalsed nõuded ehk omadused, mis ei ole otseselt seotud põhifunktsiooni täitmisega, kuid mille järgimine on oluline infosüsteemi normaalseks töötamiseks erinevates olukordades. (Sommerville 2007, lk 121)

Mittefunktsionaalsed nõuded saab jagada nelja rühma.

1. **Turvalisuse nõuded**, mis jagunevad omakorda kolmeks:
 - **konfidentsiaalsus** – infosüsteemis sisalduvatele andmetele peab ligi pääsema ainult selleks volitatud isikute ring, kes näeb ainult oma tööks otseselt vajalikke andmeid. Tulevase süsteemi kasutajate ja administraatorite ring on vaja täpselt määratleda.
 - **kättesaadavus** – andmete ja funktsioonide kättesaadavus, mida väljendatakse tavaliselt ajaliselt. Lisaks võib käsitleda ka töökindlust (ülalhoid, rikked, hooldus, maksimaalne lubatud seisaku aeg jms).
 - **terviklikkus** e ühtsus – tänapäeval tavaliselt vaid deklaratiivne nõue, sest praegusel tehnilisel tasemel on see iseenesestmõistetav ning andmebaasisüsteemi poolt programmi järgi tagatud. Kuidas seda saavutada (kui terviklus on nõutud), on juba järgmise etapi ülesanne. Spetsifikatsiooni tuleks siiski sisse kirjutada, et terviklus ehk andmete kooskõla on nõutav. Oluline on andmete lisamine, kustutamine ja muutmine.

2. Võimsuse ja skaleeritavuse nõuded

- **Võimsuse** all mõistetakse tavaliselt töökiirust. See sõltub arvutusressurssidest ehk kui võimsad on kasutatavad arvutid.
- **Skaleeritavus** näitab mahtu, mil määral süsteemi töövõimet saab suurenenud töökoormuse korral suurendada, kui süsteemile lisatakse ressursse (tavaliselt riistvara). See seostub süsteemi võimega lisada aja jooksul mahtu ja kasutajaid.

3. Tasuvusnõuded

- a. hinnale (teades aega, mille jooksul süsteemi loomine peab ennast ära tasuma);
- b. ülalpidamiskuludele (internetiühendus, tarkvaralitsentsid ja hooldustasud, kulud paberile jne)
- c. võimalikele täiendavatele sissetulekutele (loodava lahenduse müümise võimalus sarnaste valdkondade ettevõtetele);
- d. kokkuhoiule (loodud süsteemi komponentide kasutamine teiste varsti loodavate süsteemide juures).

4. Juurutusnõuded

Nende all mõistetakse soove ja andmeid selle kohta, kuidas hakata süsteemi peale tarkvara valmimist kasutama. Need hõlmavad arvnäitajaid kasutajate arvu, nende paiknemise ning arvutialaste oskuste kohta. On ülimalt soovitatav esitada juurutusnõuded ka spetsifikatsioonis.

Süsteemi analüüs loob infosüsteemile eesmärgid ning arhitektuuri-, andme-, funktsionaalse ja arendusvaate. See võib aidata lahendada ettevõtte infotöökorraldust puudutavaid probleeme ja teenida järgmisi eesmärgi:

- selgitada ettevõtte objektiivseid infovajadusi ja -soove;
- hinnata infosüsteemi komponentide maksumust ja aega;
- valmistada ette süsteemi disaini faas.

Tulemusi saab kasutada infovajaduste väljaselgitamiseks ja tervikliku vaate loomisel arvutustehnika rakendamiseks vajalikest ressurssidest. (Mikli 1998, lk 45)

Kokkuvõtlikult võib öelda, et süsteemi analüüs vastab küsimustele, mis juba olemasolevas süsteemis toimub ja mida on vaja uue süsteemi jaoks. Selle etapi käigus

leitakse nõuded, mida esitab toimesüsteem (nn süsteeminõuded). See hõlmab süsteemi piirid (kasutusala), organisatsiooni nõuded, juurdepääsu nõuded ja töötlemisnõuded. Eelduseks on valdkonna (mille infosüsteem) või organisatsiooni (kelle infosüsteem) põhjalik uurimine. Süsteemi analüüsi käigus võidakse leida süsteemi probleemsed kohad – süsteemi ebaoptimaalsus.

Analüüsi etapil ei tohiks kiirustada, pinnapealne töö, aga ka liigne enesekindlus võib hiljem valusalt kätte maksta, kui selgub, et töö tuleb osaliselt ümber teha. Dokumenteerida tuleb kasutamise juhtumeid, mis illustreeriksid kasutajate tegevusi.

1.2.2. Kavandamine

Kavandamise etapp koosneb süsteemi arhitektuuri ja kasutajaliideste kavandamisest ning andmebaasi projekteerimisest. Arhitektuuri osas võidakse minna väga detailsete kavandusprojektideni, mis sisaldavad moodulite (objektide) funktsionaalsuse kirjeldusi.

Infosüsteemi arhitektuuriks nimetatakse infosüsteemi ja selle allsüsteemi ehitus- ja paiknevusvaated. Siia kuuluvad arvutivõrkude, serverite, klientide, tarkvara, organisatsiooni, funktsionaalsuse ja andmete ning muude osade paigutus ja vaated. (Mikli 1998, lk 17)

Süsteemi arhitektuuri kavandamine ehk tehniline lahendus jaguneb kaheks:

- globaalarhitektuur – süsteemi suhtlemine teiste süsteemidega,
- sisearhitektuur – süsteemi komponentide omavaheline suhtlemine.

Näiteks klient-server-arhitektuur on võrguarhitektuur, kus iga võrgus asuv arvuti on kas klient või server. On olemas võimsad arvutid ja/või protsessid kõvakettaajamite (failiserverid), printerite (printeriserverid) või võrgu (võrguserverid) haldamiseks. Klientideks on personaalarvutid või tööjaamad, millel töötavad rakendusprogrammid. Kliendid kasutavad serverite ressursse – faile, seadmeid ja nende andmetöötlusvõimsust. [Vallaste 2010]

Kliendi (tööjaama) mure ei ole, kus ja kuidas andmed füüsiliselt paiknevad, sellega tegeleb andmebaasiserver. Tüüpiliseks näiteks on veebibrauser (veebilehitseja) ja veebiserver.

Kasutajaliideste kavandamine

Kasutajaliideseks nimetatakse tarkvara ja riistvara kombinatsiooni, mis aitab inimesel ja arvutil omavahel kommunikeerida. (Parsons, Oja 2010, lk 189)

Kasutajaliidese loomisel (ja ka tema headuse hindamisel) tuleb lähtuda kasutajast, kellele see on mõeldud. Tuleb teada, kes on kasutajad. Kasutajad võib üldistada rühmadesse, näiteks tehniliste oskustega kasutajad, algajad arvutikasutajad. Selged peavad olema kasutajate eesmärgid süsteemi kasutamisel ning nende oskused ja eelnevad kogemused.

Kasutajaliidese kujundamisel on toodud mõningad kriteeriumid, mille põhjal saab hinnata tarkvara kasutajasõbralikkust.

Põhimõtteliselt võib kriteeriumid jagada kolme rühma. (Sommerville 2007, lk 364)

1. Õpitavus tähendab süsteemi lihtsust, s.t kui kergesti see on omandatav. Seda iseloomustavad:

- tuttavlikkus: väline sarnasus varemkasutatud süsteemidega;
- järjekindlus: ühtne stiil, sarnased operatsioonid toimuvad samamoodi;
- ennustatavus: süsteemi käitumine ei tohiks valmistada kasutajale üllatust;
- taastatavus: kasutaja vea korral võimalik viga parandada;
- kasutaja nõustamine: vea korral on kuvatud abistav info;
- kasutajate mitmekesisus: erinevat tüüpi kasutajatele vajalikud võimalused.

2. Paindlikkus tähendab häälestusvõimalusi (nt eri tasemega kasutajate jaoks).

- paralleelsus: mitu dialoogi korraga, s.t on võimalik tegelda korraga mitme asjaga, nt eri akendes;
- häälestusvõimalused: nt mõõtühikud; kui ühte omadust on võimalik häälestada, siis võiks saada ka sellega sarnast omadust häälestada;
- alternatiivvõimalused: menüüvalik, käsunupp, klahvikombinatsioon;
- automaatika olemasolu: programm teeb otsused ise, näiteks ei pea kasutaja pikaajalise protsessi ajal kohal olema ja iga natukese aja tagant vajutama *Yes*.

3. Jõulisus tähendab kasutajaliidese tehnilist tugevust.

- taastatavus: *Undo/Redo*, varukoopiate tegemise ja taastamise võimalus programmi abil;
- jälgitavus: mida süsteem hetkel teeb, protsesside katkestamine;
- stabiilsus: rakendus „ei jookse kokku” ning jääb töötama ka näiteks pärast mingi protsessi kasutajapoolset katkestamist.

Andmebaasi projekteerimisel on esimeseks sammuks valida sobilik andmebaasitarkvara. Selleks tuleb arvestada andmebaasi serveri võimalustega.

Selgitatakse välja, milliseid võimalusi vajatakse ja milliseid mitte.

Näiteks: ühistöö samade andmetega, päringumehhanismide loomine, võrgutöö (internet), andmete vaatamise/muutmise õigused kasutajate tasemel, tegevuste logimine.

Funktsionaalsuse poole pealt on näiteks oluline, kas andmebaasserver toetab teatud omadusi, mida infosüsteemil läheb vaja. See pole ilmtingimata nõue, ent võimaldab siiski valida ülesande lahendamiseks optimaalse riist- ja tarkvaralahenduse.

Ühilduvuse poole pealt tuleb arvestada, kas andmebaasserver ja veebiserver töötavad erinevate operatsioonisüsteemide peal, kas operatsioonisüsteem töötab eri riistvarade peal, kas on võimalik valida teisele alusele teine toode, samas muu käitumine jääb samaks, s.t ei ole vaja midagi ümber programmeerida.

Tarkvara valikul tuleb oluliseks pidada ka maksumust. Siia kuuluvad soetushind või püsitasu (tavaliselt sisaldab hooldust/tuge, võib sisaldada uuendusi), paigalduse maksumus ja ülalpidamiskulud (litsentside aastamaksud, hooldustasud, erakorralised paigaldamised jne).

Andmebaasi struktuuri projekteerimine tähendab andmebaasi tabelite ja tabelitevaheliste seoste väljatöötamist.

1.2.3. Teostamine

Teostusetappi kuuluvad andmebaasi realiseerimine, kasutajaliidese ja rakendusprogrammide tegemine, andmete konverteerimine ja laadimine ning testimine. Siin toimub eraldi disainitud andmebaaside ja rakenduste lõplik realiseerimine ja integreerimine terviksüsteemi tasemel. Põhitegevusteks on programmeerimine, testimine ja integreerimine. Integreerimise õnnestumises mängib võtmerolli hästi projekteeritud andmebaas.

Andmebaasi realiseerimine tähendab tabelite ja seoste loomist valitud andmebaasisüsteemis.

Kasutajaliidese ja rakendusprogrammide tegemine järgneb andmebaasi valmimisele. Andmebaasi loogika erineb kasutajaliidese loogikast. Et aga rakendused kasutavad konkreetsete tabelite ja väljade nimesid, siis peavad need eelnevalt teada olema.

Andmete konverteerimine ja laadimine seni kasutatud süsteemidest. Sageli ei hakata andmebaasi tegema n-ö tühjalt kohalt, vaid tuleb arvestada olemasolevaid ja seni kasutatud süsteeme. Selleks, et kontrollida andmete vastavust uuele struktuurile ja sellest tulenevatele nõuetele, tehakse tihti veel eraldi programm.

Testimise käigus on eelkõige vaja teha kindlaks, kas lahendus vastab süsteemi ja kasutaja nõuetele, samuti koostatud spetsifikatsioonile.

Testimine võib olla realiseeritud ka juurutamise osana, kus tellija vastava valdkonna spetsialistid testivad süsteemi enne ülevõtmist.

Testimine toob esile vead rakendusprogrammides ja võib-olla ka tabelite struktuurides.

Turvasüsteemides eristatakse autentimist ja volitamist (*authorization*).

Autentimine on isiku autentsuse (identiteedi) kontrollimine ja tõestamine, milleks on harilikult vaja kasutajanime ja parooli. Volitamine on protsess, mis annab isikule juurdepääsu süsteemi objektidele, autentimine ainult teeb kindlaks, et isik on see, kellena ta esineb; autentimine ei tegele kasutajale mingite õiguste andmisega. [Vallaste 2010]

Turvasüsteemides kasutatakse veel biomeetrilisi tuvastamismeetodeid. Need on automatiseeritud meetodid isiku tuvastamiseks, mis põhinevad füsioloogilistel või käitumuslikel tunnustel. Tunnuseid saadakse näost, sõrmejälgedest, käe geomeetriast, käekirjast, silma läätsesest ja võrkkestast, käeveeni geomeetriast ja häälest. [Jain jt 2004, lk 1]

Eestis on üha rohkem hakatud kasutama biomeetrilisi tuvastamismeetodeid. Heaks näiteks on biomeetriline reisidokument ehk Eesti kodaniku pass, mille kiibile kantakse lisaks dokumendi kasutaja isikuandmetele ja näokujutisele ka tema sõrmejälje kujutised alates 6. eluaastast. Biomeetrilised Eesti kodaniku passid võeti kasutusele 22. maist 2007. [Eesti kodaniku passi...]

Teostusetappi kuuluvad veel ka programmeerimisest väljapoole jäävad tegevused: **graafiline kujundamine** (veebilahendused) ja **kasutusjuhendid**. Töö tehnilisest olemusest tulenevalt võiks kasutusjuhendite koostamise asetada ka järgmisesse etappi, kuid enne juurutamise algust peavad need materjalid valmis olema, samas saabki nende koostamisega üldjuhul alustada juba programmeerimise ajal.

Testimist ei peaks tegema programmeerija või projektijuht, põhjuseks võimalik huvide konflikt.

1.2.4. Juurutamine

Juurutamine sisaldab nii tervikpaigaldamist kui ka üksikute lisatöökohtade paigaldamist (s.t tegevusi ja teadmisi), kasutajate väljaõpet (sh motiveerimist), kasutajatoe organiseerimist ning edasiarenduse võimaluste organiseerimist.

Paigaldamine tähendab paigaldusprogramme, kirjalikke juhendmaterjale serverite installeerimiseks, häälestamiseks ja ümberinstalleerimiseks.

Kasutajate väljaõppeks ja motiveerimiseks on vajalik abiteabe olemasolu.

Abiteavet käsitletakse mitmeastmeliselt ning selle komponendid on:

- põhieesmärk (mida selle programmiga teha saab, miks);
- asukohapõhine kirjeldus (mis see on, mida see teeb);
- eesmärgipõhine protseduuriline õpetus (kuidas seda teha);

- tõlgenduslik juhend (miks nii juhtus, mida tehti valesti).

Lisaks on vaja leida sobiv väljaõppe teostaja, ent alternatiivna saab rakendada kasutajatele iseõppimiseks koostatud materjale, õppimist loenguvormis, samuti individuaalseid või grupiviisilisi arvutipraktikume. Oluline on siinkohal arvestada testandmete vajalikkusega.

Väljaõppe mahu puhul tuleb arvestada nii aja, õpetatavate arvu, ajakava kui ka läbiviijatega.

Kasutajatoe organiseerimiseks on vaja:

- konsultatsioone probleemide lahendamiseks (telefon, e-post);
- luua kasutajajuhendid, lisaks vastata korduma kippuvatele küsimustele. Kuna osa küsimusi hakkab korduma, siis on paljudel veebisaitidel ka rubriik, kus on ära toodud tüüp küsimused koos vastustega;
- lahendada probleemid kohapeal (peab arvestama lisakulude tekkimisega);
- korraldada täiendavaid kursusi ja konsultatsioone (kui uue süsteemiga on juba mõnda aega töötatud).

Edasiarenduse võimaluste organiseerimiseks on vaja määrata volitatud isikud ehk teadlikumad isikud, kel on terviklik ettekujutus süsteemist, võib-olla ka sõnaõigus organisatsiooni raha kasutamise osas ning kes teeb asjakohaseid ettepanekuid.

Uue infohalduse lahenduse juurutamise edukus sõltub suuresti ettevõtte juhtidest. Kui asutuse juhtkond pooldab uut lahendust ja kasutab seda ka ise, on see teistele hea eeskuju. Aga kui on üldteada, et juht ei pea seda vajalikuks, kaob töötajatelgi soov seda kasutada.

Igasuguse uue tarkvara ja süsteemide juurutamisel on tähtis, et töötajad mõistaksid, kuidas see nende tööd hõlbustab ja teeb elu lihtsamaks. [Rudi 2007]

Oluline on mõni aeg pärast infosüsteemi käivitamist saada kasutajate käest kasutatavuse kohta tagasisidet ja sellele vastavalt korraldada süsteemi parendamist.

Kui on tegemist standardse ja lihtsa tarkvaraga nn karbitootega, siis läheb juurutamine tavaliselt kiiresti, kuna on olemas juhendid, koolitusprogrammid jms, spetsiaalse äritarkvara juurutamine võib aga võtta ka aasta.

Kui juurutamise etapis on kokku hoitud, siis on tihti tulemuseks halvasti töötav või rakenduv programm ning tellija rahulolematus.

Mida varasemas etapis on tehtud viga, seda kallimaks läheb selle parandamine, kuna viga kandub edasi kõigisse järgmistesse etappidesse. Mida suurem infosüsteem rajatakse, seda töömahukam on juurutusetapp.

2. TARTU ÜLIKOOLI MULTIMEEDIA TALITUSE FOTOANDMEBAASI ANALÜÜS

Selleks, et fotod oleksid andmebaasist leitavad, peab täpselt määratlema kasutamiseks vajaminevat infot, mida lisatakse fotole. Pärast nõuete väljaselgitamist saab asuda fotoandmebaasis olevaid pilte süstematiseerima. Oluline on siinkohal, et kasutajate nõuded oleksid täidetud, siis annab loodav fotoandmebaas soovitud tulemusi ning on efektiivne.

Järgmises alapeatükis on selgitatud Tartu Ülikooli fotoandmebaasi haldamist ning tööpõhimõtteid.

2.1. Tartu Ülikooli multimeedia talituse fotoandmebaasi haldamine

Tartu Ülikooli multimeedia talituse fotoandmebaasi korrastamist ja süstematiseerimist alustati 2006. aastal.

Esimese sammuna töötati välja andmebaasi sisestavate failide nimede standard. Fotoandmebaasis sisalduvate failide nimed on viidud standardiseeritud kujule. Standardi aluseks on faili nimi UT1004AT001, mis sisaldab informatsiooni foto allika, foto(faili) loomise aasta, kuu ja päeva ning fotofaili päevatööde registris paiknemise kohta.

Teise sammuna loodi metaandmete süsteem. Metaandmete lisamise tehnilise keskkonnana võeti kasutusele Fotoware'i tarkvaraprogramm FotoStation. Algetapis kasutas FotoStation IPTC standardil põhinevat metaandmete skeemi, mis programmi arenedes on praeguseks uuendatud XMP-põhiseks metaandmete skeemiks.

2010. aasta mai seisuga on kõrgema taseme metaandmetega varustatud (kirjeldatud) üle 150 000 pildi.

Fotoandmebaasi avalikult kättesaadavaks väljundiks on Tartu Ülikooli koduleheküljel paiknevad fotogaleriid. Nende loetelu asub aadressil <http://www.ut.ee/et/ulikoolist/fotod-ja-videod/fotogalerii>.

Galeriis on nähtav väike osa fotoandmebaasi fotodest. Fotode valikul on lähtunud Tartu Ülikooli pressiteadetest. Pildid on galeriides kuvatud väikese (madala) tihedusega. Joonisel 1 on näide fotogaleriis kuvatud fotost.

Joonis 1. Madala tihedusega foto avalikust galeriist.

Allikas: [<http://foto.ut.ee/fotogalerii/2009/vaitlusturniir...>]

Fotoandmebaasis paiknevate fotode otsimiseks on soovitatav kasutada FotoStationi tarkvara. IPTC ja XMP standardi järgi fotodele lisatud ja täiendatud metaandmed võimaldavad kiiresti leida andmebaasist otsingukriteeriumitele vastavad failid.

Failidele metaandmete lisamisel lähtutakse kindlatest reeglitest:

Fotod on kirjeldatud ühel ja samal põhimõttel – metaandmed peavad sisaldama faili nime, sündmuse või objekti lühikirjeldust, foto autori nime.

Kirjeldamisel kasutatakse konkreetseid märksõnu – metaandmetesse sisestatud märksõnad on loodud vastavalt klientide vajadustele.

Joonisel 2 on FotoStationi metaandmete näide, mille on lisatud täiendavat informatsiooni.

The screenshot displays the FotoStation 6.0 metadata editor interface. The window title is "File Edit Tools Templates Macro". The interface is divided into several sections:

- Standard text / Custom fields:** A tab at the top left.
- Image:** A photograph of a building at night, illuminated with green lights.
- Caption:** UT091130AT5 17
30. novembril 2009 toimunud rahvusülikooli 90. aastapäeva väitlusturniiri finaalis väitlesid üliõpilased ja gümnasistid ülikooli auals teemal „Eesti keel ülikooli õppekeelena on takistuseks Eesti hariduse jätkusuutikkusele“.
Pildil: jõulukaunistustega TÜ peahoone (Ülikooli 18).
Foto Andres Tennus/Tartu Ülikool
- Local Caption:** Tudengite väitlusturniir rahvusülikooli 90. aastapäeva väitlusturniiri finaali
- Object Name:** RAHVUSÜLIKOOI 90. AASTAPÄEVA VÄITLUSTUR
- Headline:** VARIA
- Credit:**
- Source:**
- Byline:** Tartu Ülikool/University of Tartu
- Byline Title:** Tartu Ülikool/University of Tartu
- Caption Writer:** KLP
- Copyright String:**
- Date and Time:**
 - IPTC Created Date:** 30.11.2009
 - Created Time:**
 - Release Date:**
 - Release Time:**
- Location:**
 - City:** Tartu
 - Province/State:**
 - Country Code:** EST
 - Country:**
- Original Transmission Reference:**
- Miscellaneous:**
 - Originating Progr...:** FotoWare FotoS
 - Fixture Identifier:**
- Keywords:** JÕULUD, VÄLISVAADE
- Special Instructions:** DIGI, Raw olemas
- Categories:**
- Supplemental Categories:**
- Status:** Edit Status, Priority: Normal
- Object Cycle:**

Buttons for "Add", "Replace", and "Delete" are present in several sections. At the bottom right, there are "OK" and "Cancel" buttons.

Joonis 2. FotoStation 6.0 metaandmete näide, millele on lisatud täiendavat informatsiooni.

Juhul, kui andmebaasist on vaja otsida samalaadseid fotosid, siis on võimalik kasutada selleks metaandmetesse sisestatud informatsiooni, tarvitades erinevaid otsisõnu.

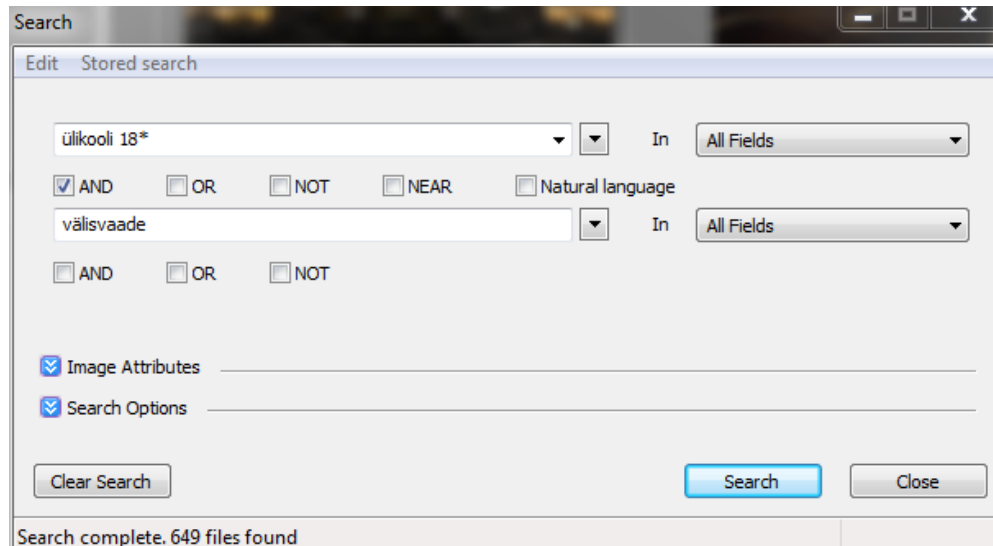
Näitena toob autor Tartu Ülikooli peahoone välisvaate foto otsimise, eeldades, et klient pole konkreetset fotot veel välja valinud ning soovib seda andmebaasis olevate piltide põhjal teha.

Selleks, et otsida soovitud fotosid, kasutatakse otsingusüsteemi. Juhul, kui otsida ainult ühe otsisõna abil, mis käesolevas näites on peahoone aadress Ülikooli 18, siis tulevad välja ka kõik need pildid, millel on sündmuse tekstis viidatud aadressile Ülikooli 18.

Efektiivsema tulemuse annab liitotsingu kasutamine. Kui eelnevas näites on meil ühele väljale kirjutatud „Ülikooli 18“, siis teisele väljale tuleb lisada „välisvaade“ ning see otsisõna tagabki, et andmebaasist leitud pildidel on tõesti ainult Tartu Ülikooli peahoone välisvaade.

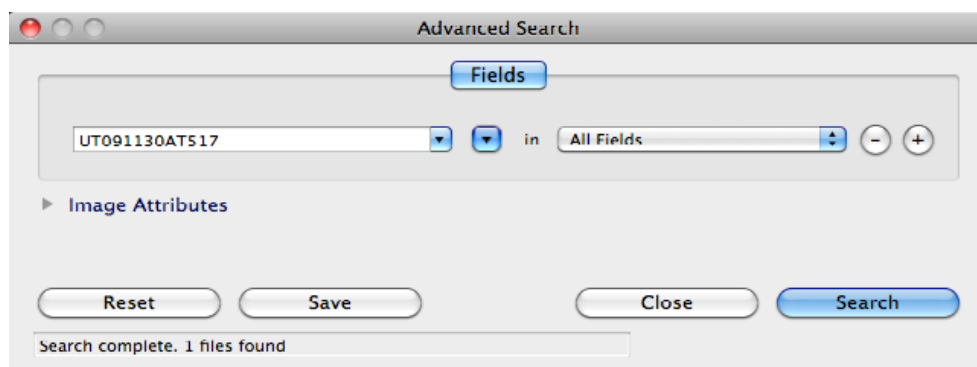
Fotode leidmise eelduseks on see, et eelnevalt on nende piltide metaandmetesse, mille peal on Tartu Ülikooli peahoone, lisatud sõnad „Ülikooli 18“ ja „välisvaade“.

Joonis 3 illustreeribki eelnevat näidet.

Joonis 3. FotoStationi otsingusüsteemi kasutades samalaadsete fotode otsingu näide.

Lisaks saab teostada FotoStationi abil konkreetse foto otsingut, kasutades selleks faili nime (joonis 4). Selline otsing tagab kõige kiirema ja parema tulemuse.

Joonis 4. FotoStationi otsingusüsteemi kasutades konkreetse foto otsing faili nime järgi.

Ligipääs fotoandmebaasile on tagatud FotoStationi tarkvara ja failihalduri abil/kaudu. FotoStationi litsentside limiteeritud arvu tõttu on ligipääs fotoandmebaasile ja otsingutele piiratud ning seetõttu ei ole osal potentsiaalsetel kasutajatel võimalust pildiotsingut teostada. Kui FotoStationi programm puudub, saab andmebaasis asuvaid fotofaile sirvida operatsioonisüsteemi failihalduri abil.

2.2. Uurimuse andmekogu ja analüüsi metoodika

Käesolev bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida Tartu Ülikooli multimeedia talituse fotoandmebaasi kasutajate soove, analüüsida olemasoleva fotoandmebaasi kujutiste ja metaandmete sisu, selgitada välja kasutajate ootused ning leida lahendusi infosüsteemi tulevasele avalikule väljundile.

Kasutajate nõuete väljaselgitamiseks loodavale veebipõhisele infosüsteemile kasutas autor andmekogumisel kvalitatiivsel meetodil struktureeritud ja vabade vastustega intervjuusid, mis on toodud lisades 2–11.

Intervjuud toimusid Tartus. Kõik respondendid andsid nõusoleku intervjuuks ning on teadlikud, et nende arvamus kasutatakse teadustöös. Intervjuud salvestas diktofoniga, transkribeeris ja analüüsis töö autor. Samuti tegi autor tekstides keelelisi korrekture, et need oleksid kergemini loetavad.

Ajavahemikul 29. märtsist 7. aprillini 2010 viidi läbi kümme intervjuud, mis kestsid 15 minutist 45 minutini.

Respondentideks olid valitud Tartu Ülikooli töötajad Kadri Kirst, Marek Roostar, Kadri Inselberg, Piret Normet, Inga Külmoja, Triin Vakker, Mehis Tuisk, Tullio Ilomets, Marko Ojakivi ja Ülle Kesli. Kõigile saadeti eelnevalt meili teel ettevalmistavad küsimused, mis on lisas 1.

Valimisse kaasamise kriteeriumiks oli asjaolu, et respondent kasutab sagedamini kui kord kuus Tartu Ülikooli multimeedia talituse fotoandmebaasi.

Uuringu käigus kogutud empiirilise materjali analüüsimiseks on kasutatud kvalitatiivset vertikaalanalüüsi meetodit: vaatluse alla võeti erinevatest intervjuudest pärit konkreetse teemaga seotud lõigud. Töö tulemused on esitatud koos sobivate katkenditega intervjuudest analüüsi ja järelduste peatükis.

2.3. Uurimistulemuste analüüs ja järeldused

Analüüsi etapi ülesandeks on määrata planeeritava Tartu Ülikooli multimeedia talituse fotoandmebaasi veebiliidese loomine.

Intervjueeritavatest on ainult Kadri Inselbergil (TÜ ajakirja toimetaja) isiklik FotoStationi otsingusüsteemi kasutamise kogemus. Teised kliendid kasutasid selleks fotoandmebaasi andministraatori abi, kuna neil puudus FotoStationi programm.

Nõuete analüüsil selgitati intervjuude abil välja kasutajate esindajate soovid ja vajadused.

Funktsionaalsel analüüsil tehti eesmärgile ja kasutusvajadustele orienteeritud analüüsid.

Eesmärgile orienteeritud analüüsil on aluseks võetud Tartu Ülikooli multimeedia talituse fotoandmebaasi eesmärk, milleks on veebipõhise fotoandmebaasi vajalikkuse väljaselgitamine.

/---/ Praegusel süsteemil on see probleem, et veebis olev andmebaas ei võimalda tegelikult päris korralikku otsingut. Kui sa ei tea konkreetse kuupäeva järgi, mida ja kust sa otsid, ühesõnaga, kui sa ei ole selle fotopangaga kursis, siis sa tegelikult ei leia neid asju nii kiiresti üles, kui võiks. Samamoodi, kui sul on tarvis mõne teadlase pilti, kas või selle jaoks, et teada saada, milline ta välja näeb, kui sa temaga kohtuma lähed, või selle jaoks, et seda kusagil avaldada, siis selle ülesleidmine on päris suur peavalu praegu. Siin ongi esmaseks abiks praegu kõne sulle. Aga ma ei taha sulle iga kord helistada, mõnikord on vaja lihtsalt enda mingite kahtluste kontrolliks, millegi kinnitamiseks kas või vaadata mingit pilti. Oleks oluliselt lihtsam, kui ma saaks trükkida selle nime või koha sinna sisse, et ma saaksin vaadata selle pildi ära kiiresti, ilma kellegi teise tööülesandeid segamata. Ma usun, et see peaks olema üks suuremaid täiendusi: otsing, mis suudab su kirjeldusi kajastada. /---/ (Mehis Tuisk, vt lisa 8)

/---/ Ma arvan, et fotoandmebaasi roll ülikoolis on äärmiselt tähtis. Sisuliselt see jäädvustab kroonika. Ütleme, et see ei ole täna nii tähtis, aga vaatad neid pilte aasta pärast ja mõtled, et tõesti oli väga lahe asi. Selles mõttes peaks süsteemi tähendust

natuke suurendama. Praegu on natuke keeruline leida seda süsteemi ülikooli veebilehe juures /---/ Ma muudaksin selle avatumaks. Ma pean kogu aeg sinu poole pöörduma, et mul on vaja mingeid pilte või tervet galeriid, et see oleks allalaaditav. Praegu on ainult pildid, mis on väga väikesed ja mida saab ainult veebis kasutada. Kui tahad suuremat faili, siis see ei sobiks. Võib-olla, et see andmebaas oleks avatum, et ma saaksin ise neid suuremahulisemaid faile alla laadida või teha neist galeriisid, kui mul vaja on. Lõppkokkuvõttes võikski olla, et kogu see süsteem läheks täiesti avatuks, et inimesed saaksid sinna lisada, seda kommenteerida, näiteks nagu Wikipedia. Et inimesed suunavad kõik oma teadmised sinna. Kas või kirjeldavad fotoandmebaasi, kui nad tahavad, ja laevad alla, kui nad tahavad, aga pildile jäävad ikkagi selle autori andmed alles. Arendada, kaasajastada ja teha avatuks. /---/ (Marek Roostar, vt lisa 3)

/---/ Internetis oleks kõigile mugavam ja operatiivsem. Muidugi on tore, kui saab kellegi abi kasutada, aga see säästaks teiste tööaega. Vahel ei ole fotoandmebaasi administraator kättesaadav, on puhkusel või haige, siis on keerulisem üles leida see inimene, kes teda asendab või saab abiks olla. Ma arvan, et internetis oleks mugavam. Kuigi ei ole nii personaalne teenindus jne. /---/

/---/ Olen ise kasutanud palju Ice Dogi andmebaasi. See on väga hästi toiminud ja sealt võiks malli võtta. Ilmselt on neid andmebaase veelgi. Seal on päris hea pildiotring erinevate märksõnade kaudu, saab otsida ka, kas sul on vaja portrait-formaadis või landscape-formaadis pilte või isegi värvigamma järgi pilte, kui sul on vaja lihtsalt trükisesse. Ma arvan, et kõiki asju on raske rakendada ja mul ei ole vaja ka seda värvigamma asja, aga mingeid asju võiks seal küll vaadata. Kui pilte lisatakse nii-öelda hulгим, ühe ürituse pildid, siis võiks olla mingi automaatne teavitus, et saaks tellida teadet postkasti võis RSSi, et nüüd on uued pildid üleval. /---/ (Inga Külmoja, vt lisa 6)

/---/ Esimese hooga, kui mõelda, siis ilmselt oleks väga hea selline avalik otsingusüsteem, mida saaks kasutada, kui otsid konkreetseid fotosid. Analoogselt näiteks ÕISiga, mis juba annab võimaluse otsida õppeaineid. Samas võtmes võiks ka fotosid otsida. See kiirendaks kindlasti tegemist. Küsimus on ainult see, milline on otsinguvõimalus siis, kui üleval on kõik täismahus, täisresolutsioonidega fotod. Et kui kiire see töö on, kui mingisuguseid pilte otsida. Kindlasti peaks mõtlema sellele, et ka veidi kehvemad arvutid saaksid neid pilte kuvada. Mis veel... ma ei oskagi öelda, sest

praegune süsteem võimaldab tegelikult päris palju otsida ja kirjeldatud on päris ilusti. /---/ (Ülle Kesli, vt lisa 11)

Eesmärgile orienteeritud nõuetest selgus, et fotod peavad olema ülikooli veebist kergesti leitavad. Loodav veebipõhine otsingusüsteem peab võimaldama otsida fotosid isiku nime, sündmuse, kuupäeva, asukoha jms andmete alusel. Seejuures võib sisestatud olla üks või mitu otsingukriteeriumi. Üheks otsingukriteeriumiks võib olla ka pildi formaat (kas püstine või külili).

Esiolgu tuleb otsingutulemused kuvada väikesemõõduliste ja madala tihedusega piltidena, et tulemuste esitamine oleks kiire, ei koormaks liialt serveriressurssi ning töötaks mõistliku kiirusega ka aeglasemate internetiühenduste korral.

Kasutusvajadustele orienteeritud analüüsil uuriti välja kasutajate rollid, mis jagunesid neljaks: fotoandmebaasi administraatori, fotograafi, Tartu Ülikooli sisekliendi ja Tartu Ülikooli väliskliendi roll.

- Fotoandmebaasi administraatori roll: omab kogu fotoandmebaasist täit ülevaadet. Tal on ligipääs kõikidele andmetele ning fotode lisamise, kirjeldamise ja kustutamise õigust. Määrab ära vastavalt kasutusvajadustele kasutajate rollid ja nende õigused. Kontrollib kasutajate tegevust, mis on seotud piltidele lisakirjete tegemisega ja allalaadmisega.

/---/ Administraatorid saavad seal suuremate õigustega lisada ja märksõnu panna ja kogu seda meta data't ./---/

/---/ Valitakse välja või saadetakse mingi link, et näed, siin on pildid, kas te tahate kasutada. Jaa, et võtaks need ja need. Siis ilmselt peab olema mingisugune süsteem või eraldi tabel nende inimeste kohta, kes on edastanud, ja nende kontaktid, et nendega vajadusel ühendust võtta. /---/ (Kadri Kirst, vt lisa 2)

/---/ No see peaks käima administraatori kaudu. Kui kirjeldus on tehtud, siis keegi peab seda kontrollima. Kas just iga inimene, aga kes on asjas osalised, teavad sellest pildistamisest midagi, siis loomulikult, aga see peab minema lõpuks ikka administraatori kaudu. Ei saa olla niimoodi, et internetis saab igaiüks seda muuta, siis kannatavad faktid ja see on kõige hullem. /---/ (Kadri Inselberg, vt lisa 4)

/---/ See peaks olema mingil määral reglementeeritud, selles mõttes, et kui igaiüks hakkab oma suvalisi märksõnu juurde panema, siis kokkuvõttes on stiilid erinevad. Ideaalis oleks parem, kui üks inimene seda teeb, siis oleks ühtemoodi stiil. Muidu üks kirjeldab väga spetsiifiliselt, teine üldiselt, kolmas ei tea mille alusel, näiteks värvitooni. Pigem eeldan seda, et kirjeldab administraator, ma võin ju talle anda vihjeid, et kuule, minu arust võiks sellist märksõna või kategooriat kasutada. /---/ (Piret Normet, vt lisa 5)

/---/ See peaks käima administraatori kaudu, et foto oleks ikkagi ühtselt kirjeldatav ja ühtselt otsitav. Pigem võiks olla, et kui inimene soovib kirjeldust täiendada, siis ta saab saata selle info otse administraatorile mingis võtmes. Kui ta näiteks tunneb pildil ära kellegi, keda ei ole kirjeldatud, siis see on ju väga positiivne. /---/ (Ülle Kesli, vt lisa 11)

/---/ Pilte võiksid lisada suvalised pildistajad, aga valiku teeks ikkagi fotoandmebaasi administraator. Et suureneks piltide valik ja võimalused. Kuna ülikooli fotograafi võimalused on üpriski piiratud, igale poole ei jõua, aga samas on ülikoolis väga palju üritusi, mida pildistatakse, ja väiksemaid sündmusi. Ka need pildid võiksid jõuda ülikooli fotoandmebaasi. Võikski ära kasutada enam just ülikooli struktuuriüksusi, akadeemilisi struktuuriüksusi, et nende käest saada pilte. Sest seal on kindlasti väga huvitavaid pilte just igapäevasest tööst ja väiksematest üritustest. /---/ (Marek Roostar, vt lisa 3)

/---/ Kui mul on ligipääs olemas ja mingid märksõnad ja sul on pildid ära kirjeldatud, siis nende järgi on lihtsam mingi üldine pilt kätte saada. Kui ma jään hätta, siis administraator aitab. /---/

/---/ Et ei pea iga kord administraatori poole pöörduma selleks, et ühte fotot otsida. Kui on mingi tervikteose jaoks vaja, siis võib-olla on administraatori abi oluline. /---/ (Triin Vakker, vt lisa 7)

/---/ Fotoandmebaasis võiks olla suurem valik pilte. Pilte võiksid lisada suvalised pildistajad, aga valiku teeks ikkagi fotoandmebaasi administraator. Et suureneks piltide valik ja võimalused. /---/ (Marko Ojakivi, vt lisa 10)

- Fotograafi roll on fotode esmase valiku tegemine. Tal on fotode lisamise, kirjeldamise ja kustutamise õigus. Ta tagab piltide valiku täiendamise vastavalt klientide soovidele.

/---/ Põhimõtteliselt peaks fotograafi tellimine käima niimoodi. Saadan fotograafile e-mail'i, seal on kirjas sellised asjad: tulla sellel kuupäeval, on selline üritus, mina olen see, minu number on see ja ma tahan selle pildi panna fotoandmebaasi või ei taha. Ja see vorm võib olla ka sealsamas fotoandmebaasis, et ei ole seda pilti, mis sa tahtsid, telli fotograaf, on olemas, kirjuta, see vorm on seal olemas. Ma salvestan selle vormi endale ära ja saan kogu aeg kasutada ja ma tean, kust seda võtta, kui ma lähen e-mail'i saatma. Või saab seda kas või kohapealt kohe saata mingi e-vormina. Siis ei ole ka segast asja, et keegi helistab fotograafile, keegi näeb teda tänava peal, keegi kirjutab e-mail'i, siis ta peab seda ise kõike haldama. /---/ (Kadri Kirst, vt lisa 2)

/---/ Fotograaf teeb pildi ära ja toimub esmane analüüs. Kas seda teeb fotograaf ise või sina, ma ei tea, kuidas see teil on, aga need pildid, mis on läbinud selle sõela, need on kvaliteetsed ja asjakohased. Need läheksid üles, oleks avalikud ja kõigile kättesaadavad. /---/ (Marek Roostar, vt lisa 3)

/---/ Valikut võiks just selles mõttes täiendada... et meil on ka neid pilte, aga suuremas osas, nagu me enne rääkisime, on need pildid üritustest ja need tihtipeale ei anna kõike edasi. Erinevates kontekstides on vaja kasutada erinevaid pilte. Pilt räägib tihtipeale rohkem kui pildiallkiri seal all. Inimene ikkagi visuaalselt salvestab rohkem kui teksti mõttes.

Siis võiks rohkem üritustevälisest fotopanka täiendada, ma arvan. Mulle tundub, et selle järele on kõige suurem vajadus. Üritusi on vajalik salvestada, loomulikult, need on hästi olulised, aga just see, et meil võiks erinevatest situatsioonidest ja ka ülikooli põhitegevusest, ka inimestest, olla rohkem pilte. Muidugi ei saa minna igal aastal jälle kohale, et me tuleme teeme teist värsket foto, aga see võiks ka paindlikum olla, et kui on vaja fotot, siis pole probleemi, lähme teeme ära. Aga siin ei ole ka probleemi olnud selles mõttes, minul vähemalt mitte. /---/ (Triin Vakker, vt lisa 7)

/---/ Pidevalt peaks fotovalikut suurendama, sest samu asju tikud muidu kasutama. Peaks vihjeid tegema, mis teemalisi on vaja. Igaüks, kes kasutab ja tunneb puudust millestki, võib ju teada anda, et voh, mul on sellises stiilis pilte. Ega seda teistmoodi ei saagi teha, ma arvan. /---/ (Piret Normet, vt lisa 5)

/---/ Pilte võiks näiteks hinnata. Kasutaja saaks hinnata neid lihtsalt nagu Youtube'is.

Parimad pildid näiteks, ja neid parameetreid võib veel olla, sõltub ka võimalustest ja vajadustest. See annaks ka tagasisidet, milliseid pilte on kõige rohkem alla laaditud. Ma arvan, et see oleks ka hea tagasiside fotograafidele. Siis ta näeb, milliseid pilte inimesed tõesti kasutavad ja hindavad, ei pea ühest üritusest nii laia spektri tegema, vaid võiks keskenduda, et ahhaa, seda sorti pilte on vaja. Siis ei peaks neid nii palju tegema igaks juhuks. Ma arvan, et see oleks hea tagasiside – et kui palju neid üldse kasutatakse ja milliseid jne. /---/ (Inga Külmoja, vt lisa 6)

- Tartu Ülikooli sisekliendi roll (siseklientideks on ülikooli töötajad). Vastavalt soovile saab klient paroolidega ligipääsu fotoandmebaasile. Tuleb ära määrata, kellele klientidest anda piltidele lisakirjelduste tegemise õigus. Klientidele, kes tegelevad kommunikatsiooniga, veebilehtede haldamisega, Tartu Ülikooli trükiste koostamisega, tuleb anda kindlasti fotode allalaadimise võimalus.

/---/ Inimesed, kes teevad oma üksustele trükiseid või veebilehti või tahavad oma ürituste pilte üles panna, saaksid siis neid linkida ja otsida sealt, et mingis vormis võiks olla küll. /---/ (Kadri Kirst, vt lisa 2)

/---/ Ma arvan, et kõik saaksid kirjeldada. /---/ Pigem oleks ülikooli inimestel lihtsam neid kirjeldusi sinna panna. /---/ (Marek Roostar, vt lisa 3)

/---/ Ma arvan, et nii nendel, kes piltidega tegelevad, kui ka kõigil ülikooli töötajatel võiks olla. Miks mitte! Ilmselt väga paljud ei viitsi seda teha, aga kui see on mingi üritus vms, mis on nendega seotud, siis nendel on kõige asjalikum info nende piltide kohta. /---/ (Inga Külmoja, vt lisa 6)

/---/ Kui me räägime kirjeldamisõigusest kõigil, siis peab see olema lihtsalt standardiseeritud. N-ö vaba teksti sisestust ei saaks nende poolt olla. Küll aga võiks saada täiendada just standardi alusel, klassifikaatorite alusel. /---/ (Marko Ojakivi, vt lisa 10)

/---/ No vähemasti ülikooli inimestel peavad need olema, selline usaldusväärne ringkond, mitte ükskõik kellel nii-öelda tänavalt. /---/ (Triin Vakker, vt lisa 7)

- Tartu Ülikooli väliskliendi roll: ta saab vaadata kõiki fotosid, mis asuvad internetiaadressil <http://www.ut.ee/et/ulikoolist/fotod-ja-videod/fotogalerii>. Tal pole võimalik fotosid lisada ega kustutada, samuti originaalpilte alla laadida.

/---/ Avalikul kasutajal on juurdepääs, saad otsida selle otsingusõnaga või nimega mingid fotod välja. Tegelikult seda kõike annab teha. Analoogselt näiteks Google'i süsteemiga, kus lööd märksõna sisse ja kuvatakse teatud fotod. Kindlasti oleks see üks võimalus. /---/ (Ülle Kesli, vt lisa 11)

/---/ Meil on galerii väljas, seal on sellised nn märgilise tähtsusega asjad. Need, mis ülikoolist väljapoole lähevad, need sündmused võiksid muidugi avalikud olla. See galeriivorm on väga hea, annab mingi pildi meist. Aga ma arvan, et selline andmebaasi vormis võiks olla ikkagi paroolidega kaitstud. On mingid inimesed, kellel töös läheb rohkem seda vaja, nendel võiks siis olla, mitte et kõik saaksid enda suva järgi sealt pilte alla laadida. Mulle tundub, et nii oleks otstarbekam. /---/ (Triin Vakker, vt lisa 7)

Kasutajaõiguste halduse koha pealt selgitati välja, kellel on vaja ja millisel moel oleks võimalik neil piltidele kirjeldusi juurde lisada ja pilte alla laadida. Esmalt on vajalik määrata ära kasutajate rollid, mille järgi määratakse neile antavad õigused.

/---/ Info juurdelisamine olemasolevale võiks toimuda mingisuguse niisuguse süsteemi teel, mille pakub välja näiteks ülikooli infobaas. Näiteks kui me ei tea, kes see isik on, siis teeme niisuguse küsitluse, saadame selle sinna, kust selle kohta oletuslikult võiks saada mingisugust lähemat infot. Neid küsitlusi võib infobaasi valdaja juba iseseisvalt otsustada. Ta tahab teada näiteks, mis koht see on. Avaldab selle foto ja küsib. Aga nii, et seda fotot ei saa kasutada ilma selle valdaja loata. /---/ (Tullio Ilomets, vt lisa 9)

/---/ Ilmselt saab ka andmebaasi raames valida, millised pildid on salastatud, nähtavad ainult kitsamale ringile, ja millised on avalikud, kui selline vajadus on. Üritused, näiteks töötajate jõulupidu, mida ei taha kuhugi välja panna, nendele piltidele juurdepääsuks saab ju piiratud õigused anda. Aga üldiselt arvan, et ei ole vajadust neid kuidagi peita. /---/ (Inga Külmoja, vt lisa 6)

/---/ Ma muidugi arvan jah, et see ei saa olla päris avalik õigus. Et see tekitab natuke möödaminekukohti. Ütleme, et alati on inimesi, kes võiks olemasolevat infot kas või

huumori pärast moonutada. Need inimesed, kellel on see õigus, peavad olema ülikooli liikmeskonnast. Ma ei leia ka, et päris igal ülikooli töötajal peaks olema see võimalus. Need peavad olema inimesed, kes selle alaga igapäevaselt kuidagi kokku puutuvad, ehk siis fototoimetused, kommunikatsiooniosakonnad, turundusinimesed, kes tõesti sellega igapäevaselt tegelevad. /---/ (Mehis Tuisk, vt lisa 8)

Kasutusvajadustele orienteeritud analüüsil selgus, et fotoandmebaasi administraator peab koordineerima erinevate rollidega kasutajate tegevust ning vajadusel abistama neid.

Fotograaf peab varustama fotoandmebaasi kliente vastavalt tellimustele esitatud pildivalikuga. Oluline on tagada fotograafide klientide tagasiside.

Tartu Ülikooli sisekliendid saaksid vastavalt andmebaasis antud õigustele fotode tekste täiendada.

Tartu Ülikooli välisklientidel on võimalik vaadata fotosid internetiaadressil <http://www.ut.ee/et/ulikoolist/fotod-ja-videod/fotogalerii>. Sellele aadressile kehtib ka lihtsustamise huvides sünonüüm <http://foto.ut.ee>.

Kasutajaõiguste halduse analüüsi põhjal on oluline, et fotode administreerimise õigus on jagatud ära vastavalt rollidele.

Mittefunktsionaalsed nõuded

1. Turvalisuse nõuded

- Konfidentsiaalsuse nõude osas uuriti, kas fotoandmebaas peaks olema avalik, st kõigile kättesaadav, või ainult ülikooli töötajatele suunatud. Kogu fotoandmebaasile peab juurdepääs siiski olema ainult paroolidega. Paroolid tehakse igale kasutajatele personaalselt, et kõik piltidega tehtud toimingud oleksid jälgitavad, s.t peavad tegevuslogis kajastuma.

/---/ Inimestele, kes on huvitatud teatud valdkonna fotodealase informatsiooni saamisest. See peaks olema kättesaadav üldsusele, sest ülikool pole ikkagi mitte ainult ülikooli enda sisemine asi, vaid see on vabariiklik asi ja võib-olla teatud osas ka rahvusvahelise ulatusega. Kultuuripärand on laiem kui ainult ülikoolisisene küsimus.

Kultuuripärand on esiteks Eestimaa huvides ja teiseks ka Euroopa kultuuri huvides ja osaliselt ka ikka maailma kultuuri huvides. Nii et seetõttu peab olema fotoandmebaas kättesaadav. Aga kui detailselt teda välja panna, see peab olema ka paika pandud selles mõttes, et üldinformatsioonina saab temaatiliselt välja pakkuda, aga detailselt peab olema vastavalt juba konkreetsetele soovidele. /---/

/---/ Jah, aga need on need pildid, mida selle fondi valdaja tahab täpsustada. Mitte et keegi sobrab sinu fondis. Fondi valdaja peab avaldama ka omapoolset aktiivsust info saamiseks teatud foto kohta. Kusjuures ta võib anda seal teatud andmed juba ka juurde, et oleks kindlust sellele, kes lisaandmeid annab. Et see kiriku torn ei ole mitte selle kiriku, vaid hoopis teise kiriku oma, sellepärast et sellel kirikul selle koha peal ei olnud kella ja teisel kirikul ei olnud üldse kella peal! /---/ (Tullio Ilomets, vt lisa 9)

/---/ Mina olen seda pooldanud, et see võiks olla selles suhtes avalik /.../, et need, kes tahavad seda kasutada ja tunnevad huvi, saaksid sellele ilusti ligi. Aga seal võiksid olla erinevad õigused. /---/ (Kadri Kirst, vt lisa 2)

/---/ Ma arvan küll, et kõigil ei peaks olema ligipääsu. See ei ole mingi asi, mis peaks olema hullult suletud, aga see ei pea ka olema nii, et pääsed kasutajatunnuse ja parooliga kohe andmebaasi sisse. Kui see on üks infosüsteem teiste seas, siis on loogiline, et see on nendesamade paroolidega kaitstud nagu muud infosüsteemid. Siin võib ilmselt mõelda, et kui see on üks infosüsteem teiste seas, siis see ei peaks olema eraldi suletud. Nagu siseveebil. Kui see on nagu näiteks ÕIS, on mingi infosüsteem, puhkuste andmebaas, mis iganes, kõik ülikooli kasutajad teavad seda parooli. /---/ (Triin Vakker, vt lisa 7)

- Klientidele on oluline fotode kättesaadavus – fotoandmebaasile peab ligipääsu tagama ööpäev läbi.

/---/ Ühel on ühed vead ja teisel teised vead. Mõnikord on kiirem administraator, kui mul on hästi kiire vajadus. Teinekord aga kell viis õhtul, kui mul oleks vaja midagi, oleks hea, kui mul oleks ka internetis see võimalus. See eeldab aga seda, et foto peab hästi kirjeldatud olema. Andmebaas peab lihtsasti kasutatav olema, mul ei ole aega 100 000 pilti lihtsalt läbi kedrata. /---/ (Piret Normet, vt lisa 5)

Selleks, et tagada kiired vastused päringutele, peavad pildid olema kirjeldatud kindla standardi alusel. Standardi on eelnevalt välja töötanud Tartu Ülikooli multimeedia talituse fotoandmebaasi administraator. Standard sisaldab faili nime, kuupäeva, sündmuse lühikirjeldust, autorlust. Kõik fotod lähevad andmebaasi standardiseeritud tekstiga, mida hiljem täiendatakse. Ilma kirjeldusteta pilte fotoserverisse ei panda.

/---/ Esmaselt läheb foto üles standardiseeritud vormis. Sina ja fotograaf ei tea, kes seal pildil kõik on. Selles mõttes ei saagi öelda, et kõik peavad olema kirjeldatud, aga samas võiks kategooriasse panna ja võimaldada kas või teistel neid pilte kirjeldada, et andmebaas täieneks kogu aeg. Et esmalt oleks väljatöötatud standardi alusel ehk siis kategooriad ja juba siis, kui pildid lähevad avalikuks, saaks keegi teine vabas vormis kirjeldada. /---/ (Marek Roostar, vt lisa 3)

/---/ Mingi standard võiks olla. Mis on need konkreetsed märksõnad, mis kindlasti peavad fotoga kaasas käima. Siis võib seal ju olla mingeid lisasid. Mõnes kohas olen ma kohanud sellist asja, et süsteem ise pakub välja mingeid märksõnu, mida veel võiks selle foto juures teada, aga ma arvan, et mingi standard võiks olla. /---/ (Triin Vakker, vt lisa 7)

/---/ Standard on selles suhtes parem, et võimaldab neid fotosid hiljem ka teistel kirjeldada või sarnaselt kirjeldada, et kõigil oleks võimalikult lihtne neid üles leida. Kui on vabas vormis kirjeldatud, siis erinevad inimesed teevad seda erinevalt. Võib juhtuda, et mõne inimese arusaam on niivõrd teistmoodi, et kõik teised ei suuda mõista, mida ta on tahtnud sinna kirja panna. /---/

/---/ On mõned komponendid, mis annavad päris hästi kõik asjad välja. Asukoht, kuupäev ja pildi kirjeldus. Kui seal on inimesed, siis inimeste nimed. Kui seal on mingid aparaadid või midagi taolist, siis see, mis asi seal on, seda peaks ka olema võimalik lihtsalt kätte saada. Ja loomulikult siis foto autor ka. /---/ (Mehis Tuisk, vt lisa 8)

/---/ See on küllaltki spetsiifiline, vastavalt foto süžeele tuleb seda asja standardiseerida. /---/ (Tullio Ilomets, vt lisa 9)

/---/ Kui on palju pilte, siis peaks ikkagi mingi standardi järgi olema kirjeldatud, sest muidu ei annaks neid ju otsida. Vabas vormis on muidugi tore lugeda ajaloolises võtmes, aga kui tahta sealt pilte leida, siis on vabas vormis kirjelduse järgi väga

keeruline otsida. /---/ (Ülle Kesli, vt lisa 11)

Lisaks peab olema välja töötatud korralik märksõnade süsteem, selle loomisel tuleb lähtuda klientide otsinguvajadustest.

/---/ Võiks olla küll selline märksõnastik. Või selline, et kui on Tartu Ülikool, siis kuidas me seda kirjutame, ja kui on peahoone, mis on põhilised märksõnad, mida võiks kaaluda, kas nad on seal olemas, pluss siis mingid spetsiifilised. /---/ (Kadri Kirst, vt lisa 2)

/---/ Ma arvan, et märksõnad, tag'id (däägid) nii-öelda. See on vist selline laialt kasutatud standard praegu ka teistel pildipankadel, näiteks Ice Dog. Üleüldse blogides ja erinevate dokumentide andmebaasides on see süsteem kasutusel. See on kõige mõistlikum otsingu puhul, mis töötab kõige paremini. /---/ (Inga Külmoja, vt lisa 6)

/---/ Jah just nimelt märksõnade süsteem, mida on hakatud arendama. /---/ (Kadri Inselberg, vt lisa 4)

/---/ Siis on oluline, kes seal pildil on, mis üritusest see pilt on tehtud. Ka võiks olla situatsiooni kirjeldamine märksõnaga, kas tegemist on näiteks loenguga või mingisuguse seminari või nõupidamisega. Tihti on vaja just pilte või fotosid otsida selles võtmes, et nad illustreeriks teatud tegevust. /---/ (Ülle Kesli, vt lisa 11)

Turvalisuse analüüsil selgus, et ligipääs fotoandmebaasile peab olema autoriseeritav, see annab võimaluse kasutada andmebaasi ööpäev läbi ning omada kontrolli autoriõiguste ja konfidentsiaalsuse üle. Oluline on kirjeldamise standardsus, mis muudab süsteemi jätkusuutlikuks ning kasutatavaks ka kõikidele klientidele.

2. Võimsuse ja skaleeritavuse nõuded

- Võimsuse nõue on selleks, et tagada kõigile fotoandmebaasi optimaalne töökiirus. Fotode suurus veebis peaks eelkõige olema selline, mis võimaldaks erinevate kasutajate arvutites ja erinevate võrgukiiruste puhul pilte vaadata.

/---/ Ei tohiks kuvada neid täisresolutsioonis, muidu jääbki kuvama, ma arvan. Kui iga pilti võtab minuti või kaks lahti, siis see läheks natukene käest ära. /---/ (Ülle Kesli, vt

lisa 11)

- Skaleeritavuse nõude järgi tuleb jälgida, et olenemata pildimahu kasvust saaksid kõik kliendid fotoandmebaasi kasutada.

/---/ Aga et 3500 töötajast igaihel on vaja pilte kogu aeg otsida ja kasutada... Ma usun, et suuremale osale piisab üldisest ülevaatest galeriina. /---/ (Triin Vakker, vt lisa 7)

Kokkuvõtteks tuleb selliste süsteemide ülesehitamisel arvesse võtta andmebaasi arenemisel ja suurenemisel tekkivaid probleeme.

3. Juurutusnõuded hõlmavad koolituse korraldamist. Selleks, et anda osale klientidele piltide kirjeldamise õigus, peaksid nad läbima koolituse. Koolituse viib läbi fotoandmebaasi administraator, kes hiljem kontrollib ka sisestatud fotokirjelduste kvaliteeti.

/---/ See on kindlasti väga hea, kui on keegi, kes haldab kogu süsteemi. Aga sellele esimesele ringile teha koolitustesari ka. Kui andmebaas on täiesti avalik, siis kindlasti peaks olema kas või koolitusvideo, kui kõik ei jõudnud koolitusele. Siis see juhend, kuidas ma saan üles laadida, siis üleslaadimisel on kas accept või on lisaks sinule veel inimesi, kui see läheb liiga koormavaks. /---/ (Kadri Kirst, vt lisa 2)

Ehkki süsteem on loodud võimalikult kasutajasõbralikuna, on selle võimaluste maksimaalseks ärakasutamiseks tarvilik lühiajaline koolitus.

Analüüs näitas, et andmebaasi loomisel on tarvis arvesse võtta kasutajate vajadusi, turvalisust, tehnilist lahendust ja rakendumist.

KOKKUVÕTE

Käesolevas bakalaureusetöös analüüsib autor Tartu Ülikooli multimeedia talituses fotoandmebaasi haldamisel seisuga aprill 2010 kasutusel olevat lahendust ja formuleerib analüüsi põhjal praeguste kasutajate soovid ja ootused võimaliku veebipõhise kasutajaliidese väljatöötamiseks.

Tartu Ülikooli multimeedia talituse fotoandmebaas on vajalik ülikooli sündmustel jäädvustatud fotode ja ülikooliga seonduvate isikute fotode hoidmiseks, haldamiseks ja metaandmete lisamiseks, samuti kasutajatele kasutamissoiguse väljastamiseks.

Fotoandmebaasi kasutajatega tehtud intervjuude põhjal selgub, et on olemas praktiline vajadus veebipõhise fotoandmebaasi loomiseks.

Uurimistöö tulemusel selgub, et Tartu Ülikooli praegustel ja tulevastel fotoandmebaasi kasutajatel on järgmised soovid:

- omada ligipääsu fotodele veebipõhise kasutajaliidese abil fotoandmebaasis otsingute ja valikute teostamiseks;
- omada vastavalt kasutajarollile täismahus piltide mahalaadimise ja metaandmetega varustamise võimalust;
- omada veebipõhises fotoandmebaasis personaalset kasutajanime, parooli ja tegevuste logifaili,
- juurdepääs fotoandmebaasile oleks tagatud ööpäev läbi seitse päeva nädalas;
- fotoandmebaasis hoitavate fotode suurused on optimeeritud, et garanteerida süsteemi töökindlus ja kõikide kasutajate võimalikult hea ja kiire teenindamine;

- fotoandmebaasi kasutajad, kellele antakse fotode metaandmete lisamise ja täiendamise õigus, peavad läbima koolituse, mille viib läbi fotoandmebaasi administraator;
- kasutajad ja fotoandmebaasi administraator on koostöövalmid fotoandmebaasi metaandmete korrastamisel ja täiendamisel.

Kõik Tartu Ülikooli multimeedia talituse fotoandmebaasi kasutajad leidsid, et on valmis meelsasti koostööd tegema töötava andmebaasi arendamisel ja täiustamisel.

KASUTATUD KIRJANDUS

- 1) **Adcock, S.** Introductory Database Theory: Systems And Design
[<http://www.devaricles.com/c/a/MySQL/Introductory-Database-Theory-Systems-And-Design/1/> 19.01.2002] 2 lk (29.04.2010).
- 2) **Eesaar, E.** Andmebaaside projekteerimine. Tallinn, TTÜ Kirjastus, 2008, 349 lk.
- 3) **Gates, B.** Teel tulevikku. Eesti Entsüklopeediakirjastus, 1998 360 lk.
- 4) **Jain, A. K., Ross, A., Prabhakar, S.** An Introduction to Biometric Recognition.
[http://www2.citer.wvu.edu/members/publications/files/RossBioIntro_CSVT2004.pdf 01.2004] 29 lk (30.04.2010).
- 5) **Kampus, K.** Infosüsteemi loomine algab selle kasutajate soovidest.-
[http://www.ap3.ee/?PublicationId=31503ED6-39D4-4163-9D98-74AA1E3959CE&code=2278/new_eri_artiklid_227823 19.11.2002] (22.04.2010).
- 6) **Encyclopedia of Database Systems** Springer US, 2009, 3818 lk.
- 7) **Mikli, T.** Sissejuhatus infosüsteemidesse. Tallinn, 1998, 100 lk.
- 8) **Mylopoulos, J., Chung, L., Yu, E.,** From object-oriented to goal-oriented requirements analysis. Communications of the ACM nr 1/1999, 160 lk.
- 9) **Paas, T.** Ettevõtte infosüsteemi loomine. Tartu, 1993, 148 lk.
- 10) **Parmakson, P.** Infosüsteemide struktuurne analüüs. Tallinn, 1992, 68 lk.
- 11) **Parsons, J. J., Oja, D.** New Perspectives Computer Concepts, 2010, 779 lk.
- 12) **Porter, M. E.** Strateegia ja Internet. Director lugemislisa 2001, nr 4, 16 lk.

- 13) **Ringvee, M.** Raamatukogusõnastik V Infotehnoloogia, eesti-inglise, Eesti Rahvusraamatukogu 1999, Tallinn, 128 lk.
- 14) **Rudi, H.** Infohaldusprogrammid muudavad mõtlemist [http://www.tarbija24.ee/020107/esileht/olulised_teemad/tarbija24/tehnika/236579_print.php 01.01.2007] (30.04.2010).
- 15) **Sommerville, I.** Software Engineering. Harlow, Addison-Wesley, England, 2006, 840 lk.
- 16) **Tomingas, I., Purde, M., Hallaste, S-M., Annus, P.** Rahvusarhiivi juhised: fotode, filmide, heli- ning videosalvestiste säilitamine. Tallinn, Eesti Rahvusarhiiv, 2003, 48 lk
- 17) **Vallaste, H.** E-Teatmik [http://vallaste.ee/] (20.01.2010)
- 18) Andmete väärtus ja teabejuhtimine [http://www.ebcm-vet.net/Uploads/document/Estonian/PPS/LO09b_Andmekvaliteet_EE.pdf 2005] (20.01.2010).
- 19) Autorikaitse seadus, RT 1992, 49, 615, 01.01.2009.
- 20) Isikuandmete kaitse seadus, RT 2003, 26, 158, 01.05.2004.
- 21) Eesti kodaniku passi taotlemine täiskasvanule [http://www.politsei.ee/et/teenused/isikut-toendavad-dokumendid/eesti-kodaniku-pass/taiskasvanule/] (30.04.2010).
- 22) Madala tihedusega foto avalikust galeriist [http://foto.ut.ee/fotogalerii/2009/vaitlusturniir091130/ppages/ppage124.html] (20.04.2010).
- 23) Objekt-orienteeritud andmebaas [http://databases.about.com/od/specificproducts/g/ObjectOriented.htm] (22.04.2010).
- 24) Photo Metadata [http://www.iptc.org/std/photometadata/specification/IPTC-PhotoMetadata%28200907%29_1.pdf] 07. 2009, 52 lk (30.04.2010).
- 25) Standardimine [http://www.evs.ee/Standardimine/Standardimine/tabid/79/Default.aspx] (22.04.2010).

LISAD

Lisa 1

Intervjuu küsimustik

Tere,

olen Eesti Maaülikooli majandus-ja sotsiaalinstituudi tudeng Kaire-Lea Pihlap.

Koostan oma bakalaureusetööd teemal „Fotoandmebaasi haldamine ja arendamine Tartu Ülikooli multimeedia talituse näitel“. Oma töös uurin klientide vajadusi ja soove, et tulevikus muuta fotoandmebaas veebipõhiseks. Seoses sellega koostasingi intervjuu küsimused eesmärgiga, et neile antud vastused aitavad mul minu töös püstitatud ülesannet täita. Neile vastuse saamiseks sooviksin Teiega kohtuda.

Milline minu väljapakutud aeg (25.03–05.04.2010) Teile sobiks?

Ette tänades abi eest ja meeldivat koostööd soovides

Kaire-Lea Pihlap

737 6509

529 2429

kaire.lea.pihlap@ut.ee

Intervjuu küsimused:

1. Kas olete varem kasutanud Tartu Ülikooli fotoandmebaasi avalikus galeriis TÜ kodulehel (<http://www.ut.ee/et/ulikoolist/fotod-ja-videod/fotogalerii>) ja/või fotoandmebaasi administraatori juures?
2. Kas Tartu Ülikooli fotoandmebaas peaks olema avalik, st kõigile kättesaadav? Või siiski parooliga kaitstud?
3. Kuidas sooviksite fotosid valida? Kas internetis või fotoandmebaasi administraatori abiga?
4. Kas oleksite nõus väljavalitud foto juba olemasolevat kirjeldust omapoolselt täiendama/parandama?
5. Millised andmeid peate foto juures kõige olulisemaks?
6. Kas fotod peaksid olema kirjeldatud vabas vormis või väljatöötatud standardi alusel?
7. Kas Te järgite kasutatud fotode puhul autorluse viitamise nõuet?
8. Kas oleksite nõus loovutama Teie enese valduses olevaid Tartu Ülikooliga seonduvaid (nt õppetöö, vaba aeg, reisirid jms) fotosid ülikooli fotoandmebaasi? Miks?
9. Millised oleksid Teie ettepanekud fotoandmebaasi täiendamiseks?

Intervjuu 1 - KADRI KIRST, Tartu Ülikooli avalike suhete peaspetsialist (29.03.2010)

1. Kas oled varem kasutanud Tartu Ülikooli fotoandmebaasi avalikus galeriis TÕ koduleheküljel (<http://www.ut.ee/et/ulikoolist/fotod-ja-videod/fotogalerii>) ja/või fotoandmebaasi administraatori juures?

Fotoandmebaasi avalik galerii Tartu Ülikooli fotolehel on foto.ut.ee, kui ma lähen sinna, siis mind suunatakse. Ikka olen, väga palju olen kamminud neid lehti ja administraatori juures olen ka käinud andmebaasi vaatamas.

2. Kas Tartu Ülikooli fotoandmebaas peaks olema avalik, s.t kõigile kättesaadav, või siiski parooliga kaitstud?

Mina olen seda pooldanud, et see võiks olla selles suhtes avalik – ma ei tea nüüd, kuidas seda korraldada –, et need, kes tahavad seda kasutada ja tunnevad huvi, saaksid sellele ilusti ligi. Aga seal võiksid olla erinevad õigused – et administraatorid saavad seal suuremate õigustega lisada ja märksõnu panna ja kogu seda *meta data*'t. Et inimesed, kes teevad oma üksustele trükiseid või veebilehti või tahavad oma ürituste pilte üles panna, saaksid siis neid linkida ja otsida sealt, et mingis vormis võiks olla küll. Ma ei tea, parooliga, sest praegu, ma saan aru, on kogu see sisu, mis meil on fotoandmebaasis, kättesaadav foto.ut.ee, aga seal ma ei saa seda otsida, sest seal on kronoloogiliselt.

Kuid avalikus galeriis ei ole kogu valikut, seal on ainult sellised sündmused, mida kajastavad pressiteated. Näiteks ei ole seal pilte persoonidest, keda on palutud konkreetselt fotole.

Võib-olla tõesti selline materjal, kui keegi ise palub endast fotosid, ei lähe avalikku andmebaasi, kui ta ei taha, et need pildid seal on. Aga üldised pildid ülikooli üritustest või nende enda üritustest, need, kes on ikkagi tellinud, et nad saaksid sealt ise otsida, ja loogiline oleks ka see, et need inimesed, kes tellivad fotograafi üritusele, et saaksid pärast ise pilte kirjeldada, et kes pildi peal on ja mis üritus on. Seda ei peaks tegema fotograaf või andmebaasi administraator, tundub loogiline.

3. Kuidas sooviksid fotosid valida – kas internetis või fotoandmebaasi administraatori abiga?

Kui me räägime sellest lahendusest, et fotoandmebaas võiks olla mingis osas kättesaadav, siis ta võikski olla selline veebipõhine koht, kuhu ma lähen. Ta võib siis olla näiteks siseveebis üleval, nii et ta ei ole küll parooliga kaitstud, aga on ikka teatud mõttes kindlale sihtgrupile. Et ma ei pane teda päris välisveebi linki, ülikooli avalikule veebilehele, nii et kõik inimesed maailmas saavad vaadata ülikooli fotoandmebaasi. Et võib-olla päris mitte niimoodi, seda peab mõtlema, et meedia esindajatele võiks olla tagatud ligipääs. Aga põhimõtteliselt võiks olla niimoodi, et ma saan fotosid ise valida ja otsida sealt ja võib-olla mingeid lihtsamaid asju teha – kui ma näiteks tean, kes on pildil, võiks olla mul mingi võimalus lisada. Aga kindlasti võiks olla ka inimene, kes teab täpselt, mis fotoandmebaasis on, mida ja kuidas sealt on võimalik otsida, ühesõnaga, kellel on ülevaade olemas. Ja ilmselt ei ole see ainult fotograafil, eeldusel, et üritusi on järjest rohkem ja fotosid on järjest rohkem, võib-olla tuleb ka fotograafe juurde, siis neil ei ole ülevaadet, sest igaüks midagi tegi ja kuskil käis. Vähemalt on siis üks inimene, kes haldab andmebaasi ja ajab taga ürituste korraldajaid, et nad kirjeldaksid fotosid. Et jah, äkki mingi selline versioon.

See puudutabki juba osaliselt järgmist küsimust.

4. Kas oleksid nõus väljavalitud foto juba olemasolevat kirjeldust omalt poolt täiendama või parandama?

Ma arvan kindlasti, kui mina olen üritusega konkreetselt seotud ja kui ma mõtlen ülikooli töötajate peale laiemalt, siis võiks see võimalus olla. Kuidas seda ainult kontrollida, ma eeldan,

et inimesed ei ole pahatahtlikud. Aga kui nad panevadki kogemata midagi valesti, siis praegu on selline kindel filter: sina teed kindlaks, et see inimene on seal pildil ja siis paned ta nime ja vastutad selle eest, ja kui on vale nimi, siis vahetad selle ära. Aga kui igäüks hakkaks seal kirjeldama, siis peaks kindlasti olema juhised, missuguse pikkusega võib see kirjeldus olla ja mis seal peab olema ja kas on vaja kirjeldada kõiki inimesi pildil, kui on kakskümmend inimest. Kui mingid juhised on, siis võiks vabalt olla mingisugune ports avalikke fotosid, mis ei ole inimeste individuaalselt tellitud fotosessioon või mingisugusest väga kinnisest üritusest, võib-olla siis tõesti küsida neilt, kui fotograaf läheb või tellitakse, et see on üks osa tellimisvormist, et kas nad tahavad, et see pildivalik oleks avalikus fotoandmebaasis, selles mõttes avalikus, et ülikooli töötajatele ikkagi suunatud. Ja siis selles valikus saan ma otsida märksõnade või kuupäevade kaupa või ma ei tea, mille kaupa veel, ja siis lihtsamaid märksõnu ise juurde panna ka või muuta. Aga siis peaks läbi mõtlema, kuidas kontrollida, et seal ei hakkaks valeinfo levima.

Järsku kokkuleppelised märksõnad, mida võib kasutada?

Jah, näiteks võiks olla küll selline märksõnastik. Või selline, et kui on Tartu Ülikool, siis kuidas me seda kirjutame, ja kui on peahoone, mis on põhilised märksõnad, mida võiks kaaluda, kas nad on seal olemas, pluss siis mingid spetsiifilised.

5. Milliseid andmeid pead foto juures kõige olulisemaks?

Kui mõelda otsimise peale, siis minul on tihtipeale vaja otsida täiesti suvaliste märksõnadega, näiteks tudengid või kevad või peahoone või lipud või mis iganes. Kui ma otsin erinevatest trükistest ja veebilehtedelt, siis nad on pigem promo eesmärgil tehtud pildid, mis tähendab seda, et kirjeldamise all ma peaksin suutma võimalikult palju erinevaid märksõnu panna. Et kui ma otsin tudengeid, ei tule mul neli tuhat pilti, mille seast ma ei oska valida. Aga siis ma peaksin suutma otsida ka, kuskohas need tudengid on – kas nad on loengusaalis, on nad õues või on nad mingi hoone ees. Nii et kindlasti kohad – kas need inimesed on mingisuguse hoonega seotud või kusagil väljas. Ja siis valdkond, kas teadusvaldkond või õpe või vaba aeg või tudengielu või mingi organisatsiooni pilt, et on mingi organisatsiooni üritus, või juhtkonna pildid või muud sellised kategooriad võiksid olla. Hoomatavad sellele valikule inimestele, kes neid aktiivsemalt kirjeldavad, kes korraldavad kõige rohkem üritusi. Võib-olla tugistruktuuri inimesi on seal rohkem. Ja siis pildil olevate inimeste nimed, kindlasti kuupäevad, nagu meil praegu on, ja ürituse pealkiri ka. Selles mõttes on foto.ut mulle praegu päris hea lahendus, parem kui see, et ma peaksin iga asja pärast sulle helistama ja küsima, mis pilt on. Tihtipeale ma ise veel mäletan mingit üritust ja see on hästi hea, et ma saan pilte kuupäeva ja pealkirja järgi välja otsida. Aga ma ei kujuta ette, mis andmed veel peavad olema fotol: mingi suurus, või on nad alati ühe suurusega, või mingid mõõdud, et kui ma tahan neid kuskil kasutada, kas tal on trükikvaliteeti, või vist tehakse enamasti kõrge kvaliteediga.

Lisaks veel mingid sellised kategooriad nagu sees ja väljas ja aastaajad...

6. Kas fotod peaksid olema kirjeldatud vabas vormis või väljatöötatud standardi alusel?

Kui neid pärast tahad otsida, siis vabas vormis ei ole võib-olla nii hea. Ei ole otsimootorisõbralik, sest vabas vormis on sõna mingis käändes ja siis ta ei tule enam mingis teises käändes välja. Ma arvan, et kirjeldamine on eraldi oskus, mida peaks inimestele õpetama. Või peaks olema juhendid, kategooriate nimistud, või kui hakkad midagi trükkima, siis viskab sulle ise ette, mida on juba kasutatud, et kas sa mõtlesid seda.

Standard on selline, mis on üldine, ütleme, et meil on näiteks Tartu Ülikooli standard: sündmusepõhine, on alati sündmus, kuupäev, fotograafi nimi, mis peavad kindlasti olema, mingid vormid täidetud. Näiteks lisainfona on kirjeldatud isikud pildil, lisaks nende ametinimetused, kui on teada.

Mingid väljad, ma kujutan ette, et see oleks loogiline, et ma panen kuupäeva, sündmuse, kes on pildil ja siis lisaks on seal märksõnade väli. Ja võib-olla on seal veel võimalik teha kindlaid valikuid, et kas on mingi hoone või inimene või portree või grupipilt vms. Praegu on kolm või

neli välja, mis ma alati täidan, ja ülejäänud panen vabas vormis. Mida rohkem me vabas vormis selles kastikeses suudame kategoriseerida või standardiseerida, seda parem on see otsimisel pärast.

7. Kas järgid fotode kasutamisel autorlusele viitamise nõuet?

Kui ma kasutan trükises või veebis näiteks, ma panen autori juurde või... Olgem ausad, muidugi on olemas, kui ma lisan näiteks ülikooli veebilehele mingi pildi, esilehe pildi, ma lisan selle pildi sinna sisehooldustarkvara kaudu ja siis ma saan sinna märkida autori. Ja ma olen seda teinud ka, aga ma ei ole aru saanud, kust see pärast näha on, kui ma lähen sinna veebilehele.

See on meta data's, kui sa laed alla pildi, siis saad sisaldub see juba failis.

Seda peab proovima. Aga kui ma annan väljapoole ülikooli, näiteks paar korda oleme andnud lingi Tartu konverentsikeskusele, kes kasutab pilte, siis oleme juurde pannud. Ma veel küsisin sinu käest üle ka, et kuidas seda teha, või isegi juristide käest vist. Et lihtsalt nad peaksid panema juurde, et see on Tartu Ülikooli fotograafide tehtud ja ma andsin isegi nimed ka. Alati on sinna märgitud, kes on fotograaf, niipalju kui mina olen neid pilte näinud. Kui on mingid suuremad trükised, kus on hästi palju pilte, siis me tavaliselt paneme sinna ette, kust fotod pärinevad, kas on see või teine fotograaf või mingid erakogud või kuskilt veel kolmandast kohast. Võib-olla peaks olema ka üks selline pisikene, väga selgesõnaline lause, et mis vormis ma pean autorlust märkima. Veebis, trükises... välja saates võib-olla oleks kasuks nende inimestele, kes nii tihti kokku ei puutu.

8. Kas oleksid nõus loovutama enda valduses olevaid Tartu Ülikooliga seonduvaid (nt õppetöö, vaba aeg, reisirid) fotosid ülikooli fotoandmebaasi? Miks?

Aga miks mitte. Siis peab olema inimene, kes hindab, kas nad sobivad või ei sobi. See võiks olla sellepärast hea, et fotograafia on levinud hobina, paljudel inimestel on fotoaparaadid ja paljud pildistavad, sealt võib tulla päris häid pilte. Aga miks mitte. Ja siis seda kasutadagi umbes niimoodi, et minu foto on Tartu Ülikooli andmebaasis, mina olen selle autor ja minule viidatakse kui Tartu Ülikooli üliõpilasele või vilistlasele või töötajale. Miks mitte, kui kellelgi on selline enda foto.

Kas tuleks lisada viide tekstis, et Tartu Ülikoolis multimeedia fotokogus on selline foto ning kasutada võib ainult autori loal, eeldades sellest peetakse sellest kinni?

Jah, näiteks kui ma tean, kuhu see jõuab. Ülikooli fotograafide puhul eeldatakse, et nende fotosid kasutatakse igal pool, aga kui need on kellegi isiklikud fotod, siis võib-olla küll oleks tore, kui mulle antakse teada, et kasutasime seal ja seal. Miks mitte, see võib-olla teeks küll rikkamaks. Reisirid ja vaba aeg, õppetöö, võib-olla on tõesti mingi huvitav juhtum, mul loengus midagi äkki toimus – aken läks katki, mida iganes, mingi selline kurioosne hetk. Fotograafi ei ole iga kord igal pool kohal, nii et miks mitte. See võiks täitsa eraldi rubriik olla andmebaasis, et ma võingi otsida ainult neid pilte ja panna neid üles sinna. Ja võib-olla töötajatel ka, et nad tahavad... no näiteks uue siseveebiga seoses on sinu näopilt sinu profiiliga seotud. See on vist vaikimisi avalik foto. Sa võid selle kinni keerata, kui sa ei taha, ja võid ära vahetada ka mõne teise vastu. See on ju loogiline, et ma tahan panna endast seda pilti, mis mulle endale meeldib. Aga et see ei läheks mingiks läbuks, et inimesed hakkavad ise üles laadima ühikapidude pilte, peaks olema kuidagi kontrollitud.

Kas selleks peaks kasutama fototoimetaja abi?

Jah, kuidagi valitakse välja või saadetakse mingi link, et näed, siin on pildid, kas te tahate kasutada. Jaa, et võtaks need ja need. Siis ilmselt peab olema mingisugune süsteem või eraldi tabel nende inimeste kohta, kes on edastanud, ja nende kontaktid, et nendega vajadusel ühendust võtta.

Praegugi on juba meil fotoandmebaasis mõningaid pilte, kuhu on lisatud kontaktisik, kelle poole peab pöörduma fotode kasutamiseks.

Aga kelle pildid need on või kuidas nad on sinna saanud?

Meie valduses on praegu näiteks levimuusikapäevade pildid. Need on osaliselt autorilt, kes käis pildistamas, tema käest peab nõusoleku küsima. Et ta oleks teadlik, kuhu pildid on läinud ja milleks neid on kasutatud.

Siis see võiks küll olla mõeldav. Ma mõtlen praegu kogu selle asja peale, seesama UTTV või videoportaal, kuhu vist plaaniti ka fotoosa varsti juurde arendada, kogu see keskkond võikski olla kasutajasõbralik ja hõlmata kõiki neid valdkondi, et inimeste teadlikkust tõsta – et näete, meil on niipalju fotosid, nad on sellistel teemadel, selle jaoks, te võite ise siia panustada, te võite neid kirjeldada, kui te teate, kes nende piltide peal on. Kui teil on vanaisa pärandatud fotoarhiivis pilte, kus ta oli Tartu Ülikooli tudeng ja käis näiteks maimarsil, saatke ja digitaliseerime, see võiks olla natuke pärandikogumine ka. Miks mitte muuseumidega koostööd teha. Nojah, see, mis on päris arhiivi teema, on vist teine teema, neid fotosid ja asju koguvad muuseumid, ERM, kellel on vaja. Aga selles mõttes ei peaks nii range olema: et kui foto on vanem kui nii vana, siis meil ei ole seda andmebaasi. Kui meil on see pilt olemas, me selle otsa koperdame, siis võib selle sinna ikkagi panna. Võib-olla lihtsalt ei pea oma energiat suunama sellele, et mingisugust väga suurt ülikooliga seotud fotode arhiivi luua, sajanditetagusesse aega tagasi. Minu töös on kindlasti oluline see, et mul on erinevate valdkondade kohta anda posu fotosid, mis on sellised... Kui sa vaatad *on-line*'i, neid ajakirja, ajalehe väljaandeid, siis enamik on Tartu Ülikooliga seotud lood ja jälle on peahoone pilt. Ükskõik kas seal võttis sõna konkreetne inimene, oli seal tudengitest jutt, räägiti uuest otsusest, räägiti õppehoonest, alati on Tartu Ülikooli peahoone. See on mingi pilt, mis on olemas andmebaasis, ja probleem ongi selles, et neil ei ole muud võtta kuskilt. Me oleme nüüd seoses uue välisveebiga päris paljudele pressiteadetele veebis pildi juurde pannud, aga me ei saada pilti kaasa pressiteatega, sest võib juhtuda, et see läheb neil rämpsmeiliks. Me oleme pannud lingi juurde, et pressiteade on üleval ka veebis ja seal on ka pilt. Siis me võtame tõesti pildi, mis on teemaga seotud, konkreetset inimesed. Sellepärast on meil tihtipeale vaja otsida kiiresti mingit nime, teemat või konverentsi, üritust või asja. Või mingit logo on vaja, ülikooli kirjastuse logo, siis võiks ta olla kuskil klõps olemas. See võiks olla selline *media kit* – et mul on promovideod, mul on avalikud loengud vähemalt lingitud sellesse kohta, kus ma näen avalikke loenguid. Ja mul on ka fotod erinevatest valdkondadest – mitte ei ole viis suvalist erinevat fotot, vaid on valdkondade kaupa, et kui inimene räägib loodusteadusest, siis ei pea panema pilti arstitudengist pipetiga. Et see siis toimiks niimoodi, et seal on kontakt olemas ja et ajakirjanikud oleksid sellest teadlikud. Mida rohkem häid fotosid, seda parem, sealt on parem valida.

9. Millised on ettepanekud fotoandmebaasi täiendamiseks?

Miks mitte ei võiks see olla lihtsalt fotod.ut.ee, kus on kõik pildid, see link on esialgu üleval näiteks siseveebis. Seal on olemas kõik pildid (v.a need, kui keegi isiklikult on tellinud ennast pildistama või väga kinniste ürituste pildid), mille kohta ürituse korraldajad on andnud nõusoleku, et need on ülikooli fotoandmebaasis kõigile kättesaadavad. Kõik tähendaks ikkagi ülikooli töötajaskonda esialgu ja avalikkusele võiks olla... no üks asi on see *media kit*, mis on konkreetset meediaväljaannetele või pressile. Aga ma ei näe ka põhjust, miks see teine, see suur andmebaas ei võiks olla täiesti avalik. Kui ma annan nõusoleku üritust korraldada ja et seda fotot võib kasutada ülikooli andmebaasis, nendel piltidel on need inimesed seal, see üritus, see kuupäev on seotud selle ja selle märksõnaga, siis miks mitte. Ja idee on siis selles, et kui ma lähen andmebaasi, tal on kasutajaliides küljes, seal on juhendid, kuidas ma märksõnastan (siis peab mingi koolitustesarja tõenäoliselt tegema ka, vähemalt mingile esimesele ringile inimestele, ma võin juba ise kümme tükki üles lugeda, kes väga ootavad ja tahavad, et nad saaksid ise otsida andmebaasis märksõnade kaupa ja ise valida pilte), ja siis, kui ma ei leia, sinuga üle rääkida. Kuidagi nii ka, et näe, ma leidsin sellised pildid, aga kas on veel midagi sellel teemal või et ma ei oska kuidagi otsida. See on kindlasti väga hea, kui on keegi, kes haldab kogu süsteemi. Aga sellele esimesele ringile teha koolitustesari ka. Kui andmebaas on täiesti avalik, siis kindlasti peaks olema kas või koolitusvideo, kui kõik ei jõudnud koolitusele. Siis see juhend, kuidas ma saan üles laadida, siis üleslaadimisel on kas *accept* või on lisaks

sinule veel inimesi, kui see läheb liiga koormavaks. Ma ei kujuta ette, kui palju inimesi hakkab sinna üles laadima, kui neil on see võimalus. See on seesama minu isiklike piltide valdkond. Kuidas ma need seal märksõnastan, panen: eesnimi, suur täht, perekonnanimi, tühik vahele, mis iganes, ja kas ma panen märksõnade vahele komad jne. Kuidas ma otsin, kuidas otsimootorisüsteem toimib, siis need autoriõiguse asjad – et oleks koos kõik, mis aitaks mul seda andmebaasi kasutada, kui ma teen oma trükist või veebilehte. Leian mingisuguse pildi, siis nagunii ma tulen ju multimeediasse seda trükist kujundama. Mul on juba pilt olemas ja siis te saate üle vaadata, et ahah, väga hea, midagi sellist tahtsid... vähemalt ma saan visualiseerida seda, mida ma tahan. Isegi kui see ei ole päris see pilt, mis lõpuks läheb, aga kui ma saan midagi sellist, et umbes selline, siis saab sealt edasi töötada. Midagi sellist võiks olla, ma ei tea kas ma nüüd tervet pilti ette kujutan. Üks asi ongi seesama administreerimine, mis on praegu ka, et veebipõhine, millega ma saan otsida ja vist isegi üles laadida, aga kellel on see FotoStation, on teised töötlemised ja asjad.

Jah FotoStationil on pildi meta data parandamise võimalus.

Ja idee poolest, kui ma saan andmebaasist otsida, pildi alla laadida, siis see on juba igaihe enda oskus, kas ta tahab seda lõigata või tuunida või mida iganes sellega teha. Aga seal ei pea uut programmi olema, lihtsalt on sisuliselt Google'i kast, et lükkad sisse, mida tahad, ja siis pakub sulle valikuid. Või on laiendatud otsing, et ma saan rohkem välju täita, teades, mis kuupäevast ma pilti tahan ja mis teemaga seotud.

Et otsingusüsteem ka oleks parem?

Jah, et mitte üks kast, et ma proovin seitset erinevat sõna, aga kui ma tean, et ma just tahan 2009. aasta pilte...

Kas sellel veebipõhisel peaks olema otsingusüsteem, et saaks võimalikult laialt otsida?

Et saab mitme kriteeriumi järgi ka otsida. Põhiline vist ongi tavakasutajatele, ülikooli töötajatele ja võib-olla ka välistele, otsingusüsteem, sest praegu on pildid seal küll olemas, aga ma pean teadma, mis aastal sündmus oli ja kammima terve aasta läbi. Üldised üritused ma leian üles niimoodi. Aga kui ma tahan otsida mingit konkreetset inimest, siis ta tuleb erinevates kontekstides.

Avalikus galeriis ei ole seda võimalust, aga selles programmis, kui oleks teine, veebipõhine, välja anda, siis oleks võimalus otsida.

Ma arvangi, et avalik galerii võib selles mõttes asenduda fotoandmebaasiga, ka avalikuga, kust ma saan ise otsida, sinna võib ju teha liidese, et ta pakub sulle viis viimast asja, et kuskilt pihta hakata. Kui seda siduda videoportaaliga, siis ma arvan, et see on täitsa võimalik.

Need pildid võiksid nähtavad olla kõigile?

Praktiliselt kõigile, et ei peaks eraldi promoma, et nüüd on selline leht olemas. Aga põhimõtteliselt siseveebis: kui ma lähen seal foto ja video, kommunikatsiooni ja turunduse alla, kus ta seal veel on, või kui ma lähen välisveebi, ülikool pildis ja videos, siis tuleb see link. Kui keegi huvitub ülikooli piltidest, siis ta leiab selle koha üles.

Kas inimene tegelikult ikkagi peaks ütlema, kas ta on nõus, kui teda on pildistatud.

Põhimõtteliselt peaks fotograafi tellimine käima niimoodi. Saadan fotograafile *e-mail*'i, seal on kirjas sellised asjad: tulla sellel kuupäeval, on selline üritus, mina olen see, minu number on see ja ma tahan selle pildi panna fotoandmebaasi või ei taha. Ja see vorm võib olla ka sealsamas fotoandmebaasis, et ei ole seda pilti, mis sa tahtsid, telli fotograaf, on olemas, kirjuta, see vorm on seal olemas. Ma salvestan selle vormi endale ära ja saan kogu aeg kasutada ja ma tean, kust seda võtta, kui ma lähen *e-mail*'i saatma. Või saab seda kas või kohapealt kohe saata mingi e-vormina. Siis ei ole ka segast asja, et keegi helistab fotograafile, keegi näeb teda tänava peal, keegi kirjutab *e-mail*'i, siis ta peab seda ise kõike haldama.

See meili idee on küll väga hea, et aitaks välja selgitada koheselt kas pildid lähevad avalikku galeriisse või mitte?

See on konkreetne. Sama asi on ju näiteks sünnipäevadega, mis on personali andmebaasis, aga mida me kuvame siseveebis õnnitluste rubriigis ja keda me õnnitleme Universitases ja keda me

saadame meediaväljaannetele. Gea saadab iga aasta Postimehele, kes on Tartu Ülikooli selle aasta juubilarid. Ja kes ei taha, see ei taha – see märkus peaks iga kord juures käima. Aga kui ei ole märgitud, siis me eeldame, et ta tahab. Kui on tõesti väga isiklikud pildid või hästi pisikene üritus, siis võib üle küsida, et te unustasite siia märkida. Või ei lasegi üldse ära saata, kui seda märgitud ei ole. Tehnoloogiline rakendus ilmselt mingisugune. Siis peaks olema tagurpidi süsteem ka, et kui fotograaf on ära käinud, siis tuleb tagurpidi kiri, et pildid on üleval nii-öelda ooteseisus, palun kirjeldage ära ja siis nad lähevad andmebaasi. Umbes nii, et enne nad ei lähegi sinna, enne ma ei saagi neid alla laadida, kui nad ei ole ära kirjeldatud.

See distsiplineerib tellijat, tihtipeale on ka selline olukord, et...

Mul on kähku vaja, ma tahan pilte kätte saada, et kuskile saata, aga siis on nii, et ei, kirjelda ära, sa tellisid ise fotograafi, kaks päeva möllas seal, sul on 500 pilti, nüüd palun ütle, kes seal piltide peal on, enne sa ei saa mitte ühtegi pilti.

See lihtsustabki ka fototoimetajal informatsiooni kättesaamist.

Sest ikkagi ürituse korraldaja peab vastutama selle eest, kes tal seal kohal on, kes tal pildi peal on.

Aitäh!

Intervjuu 2 - MAREK ROOSTAR – Tartu Ülikooli Akadeemilise Spordiklubi turundusjuht (29.03.2010)

1. Kas oled varem kasutanud Tartu Ülikooli fotoandmebaasi avalikus galeriis TÕ koduleheküljel (<http://www.ut.ee/et/ulikoolist/fotod-ja-videod/fotogalerii>) ja/või fotoandmebaasi administraatori juures?

See, kus TÕ/Rocki mängud üleval, on avalik andmebaas ja see, mida sina teed, on administraatori juures. Avalikku galeriid kasutan absoluutselt igapäevaselt.

2. Kas Tartu Ülikooli fotoandmebaas peaks olema avalik, s.t kõigile kättesaadav, või siiski parooliga kaitstud?

Kindlasti avalik ja kõigile kättesaadav absoluutselt.

Kõik pildid?

Jah, need, mis üles lähevad. See võiks toimuda niimoodi, et fotograaf teeb pildi ära ja toimub esmane analüüs. Kas seda teeb fotograaf ise või sina, ma ei tea, kuidas see teil on, aga need pildid, mis on läbinud selle sõela, need on kvaliteetsed ja asjakohased. Need läheksid üles, oleks avalikud ja kõigile kättesaadavad.

3. Kuidas sooviksid fotosid valida – kas internetis või fotoandmebaasi administraatori abiga?

Mina sooviksin ise valida. Üldse võiks kogu see fotoasi olla võimalikult lahtine ja avatud.

Hetkel saan ma valida pilte aja, kuupäeva ja ürituse järgi. Muidugi seal võiks olla mingeid lisavõimalusi, et kui ma sisestan mingi nime vms, siis viskab pildi ette. Kui oleks lisavõimalusi, oleks suurepärase.

Tahaks ise valida ja praegu on võimalus valida kuupäeva ja sündmuse järgi, aga muidugi võiks olla rohkemate valikutega.

Otsingusüsteem?

Jah, põhimõtteliselt. Kas või märksõnasüsteem.

Kas märksõnade kategooriad võiksid olla ette antud?

Ma ei mõtle, et iga pilt peaks olema kirjeldatud. Võiks olla mingi struktuur, et sel hetkel, kui pilt läheb süsteemi, siis ta saabki endale tähised juurde, kas sport, avatud...

Kategooriad?

Sisuliselt kategooriad. Ma isegi ei arva, et kõik pildid on kirjeldatud, aga kui tekib mingil hetkel sinna kirjeldus, kas enda poolt vms, siis ta täieneb. Aga ma arvan, et kategooriate järgi oleks väga hea, selline järjestus.

4. Kas oleksid nõus väljavalitud foto juba olemasolevat kirjeldust omalt poolt täiendada või parandama?

Absoluutselt, kindlasti oleksin! Lihtsalt ma ei teeks seda lõbu pärast. Mingil hetkel ma kirjeldaksin seda fotot, et ma järgmine kord selle üles leiaks või teistele mingit oma tööga seotud informatsiooni pakuksin. See aitaks minu enda eesmärke täita. Minuga seotud üritus, minu ettevõtte või organisatsiooniga seotud üritus, see aitaks minu eesmärkidele kaasa.

5. Milliseid andmeid pead foto juures kõige olulisemaks?

Mina kui fotokasutaja tahan mingit konkreetset just minule vajalikku pilti ruttu kätte saada. See tähendab seda, et tegelikult ei ole mulle oluline, kas see on mingil üritusel tehtud. Kui mul on mingist inimesest pilti vaja, sel juhul oleks väga oluline, et see foto peegeldaks inimest, et oleks kirjeldatud selle inimese kaudu. Näiteks Jaak Aaviksoo – et ma leiaksin kõik Aaviksoo pildid üles. Ma saan aru, et see ei ole nii suure fotoandmebaasi puhul lihtne, et sa saad väga kiiresti oma foto vaid siis...

Nii et põhimõtteliselt peaks igal pildil olema oma nimi, tekst on oluline?

Tuleks võimalikult lihtsaks teha foto leidmine. Selles mõttes, et minu kui süsteemi kasutaja eesmärki või millist kirjeldust mina tahaksin, et see seal oleks, et otsimist võimalikult lihtsaks teha. Seal ei ole nii tähtis kuupäev, kuivõrd mingi nurga alt seda fotot, aga samas ei saa seda

kirjeldada. Võib-olla on kõige olulisem, et fotod oleksid kirjeldatud selle järgi, mis seal peal on.

6. Kas fotod peaksid olema kirjeldatud vabas vormis või väljatöötatud standardi alusel?

Võiks mõlemad olla. Esmaselt läheb foto üles standardiseeritud vormis. Sina ja fotograaf ei tea, kes seal pildil kõik on. Selles mõttes ei saagi öelda, et kõik peavad olema kirjeldatud, aga samas võiks kategooriasse panna ja võimaldada kas või teistel neid pilte kirjeldada, et andmebaas täieneks kogu aeg. Et esmalt oleks väljatöötatud standardi alusel ehk siis kategooriad ja juba siis, kui pildid lähevad avalikuks, saaks keegi teine vabas vormis kirjeldada.

Kas kirjeldamisõigus võiks olla kõikidel või teatud isikutel?

Ma arvan, et kõik saaksid kirjeldada.

Et kõik, kes seda kasutavad, saavad ise kirjeldada? Nt see olen mina jne.

See olen mina ja see on minu kolleeg Mari, Aaviksoo, rektor jne. Nii palju, kui sa tahaksid seda teha.

Kas see võimalus peaks olema ainult ülikooli töötajatel, ainult ülikoolisiseselt?

Jah, see oleks kõige parem. Siseveebi saab minna oma parooliga ja oleks identifitseeritav. Kui see oleks päris üldine, siis läheks juba kommenteerimiseks ja see pole enam sobilik. Samas ma jälle ei välistaks, et kõik saaksid seda teha. Tegelikult ma usun, et see ei ole nii hull – et kõik läheksid sinna ja hakkaksid väga ebaviisakaid kommentaare panema, see ei oleks nii. Pigem oleks ülikooli inimestel lihtsam neid kirjeldusi sinna panna.

7. Kas järgid fotode kasutamisel autorlusele viitamise nõuet?

Jah, kindlasti, niipalju kui mul on meediaga kokkupuuteid olnud. Just oligi paar päeva tagasi, kui Päevaleht surfas sedasama fotogaleriid ja tahtis ühte pilti kasutada, siis küsis ka, kuidas ta viitama peab. Ma ütlesin, et kindlasti on vaja panna autoriviide juurde pluss Tartu Ülikool. See on elementaarne!

8. Kas oleksid nõus loovutama enda valduses olevaid Tartu Ülikooliga seonduvaid (nt õppetöö, vaba aeg, reisid) fotosid ülikooli fotoandmebaasi? Miks?

Kindlasti oleksin. Oleme seda üritanud teha, me kogusime ise ka ajalugu. Tegelikult ühtegi materjali ei tulnud inimestelt, et nad ise saadaksid ja tooksid. Ma usun, asi ei ole selles, et nad pole nõus loovutama, vaid see võtab aega ja nad ei viitsi sellega tegeleda. Ma ise arvan, et olen kindlasti nõus oma asju loovutama, aga see peab olema lihtne või pakkuma ka mulle midagi, kuna ma annan sellega oma aega ja energiat ära. Loovutamises pole küsimus, võiksin kindlasti. Ja miks? Sellepärast, et ega mul selle võrra midagi ära ei kao, vaid ma saaksin anda oma ülikoolile midagi juurde. Selles ei ole üldse probleemi!

9. Millised on ettepanekud fotoandmebaasi täiendamiseks?

Ma arvan, et fotoandmebaasi roll ülikoolis on äärmiselt tähtis. Sisuliselt see jäädvustab kroonika. Ütleme, et see ei ole täna nii tähtis, aga vaatad neid pilte aasta pärast ja mõtled, et tõesti oli väga lahe asi. Selles mõttes peaks süsteemi tähendust natuke suurendama. Praegu on natuke keeruline leida seda süsteemi ülikooli veebilehe juures.

Aga mis ma muudaksin? Seda on raske öelda. Ma muudaksin selle avatumaks. Ma pean kogu aeg sinu poole pöörduma, et mul on vaja mingeid pilte või tervet galeriid, et see oleks allalaaditav. Praegu on ainult pildid, mis on väga väiksed ja mida saab ainult veebis kasutada. Kui tahad suuremat faili, siis see ei sobiks. Võib-olla, et see andmebaas oleks avatum, et ma saaksin ise neid suuremahulisemaid faile alla laadida või teha neist galeriisid, kui mul vaja on. Lõppkokkuvõttes võikski olla, et kogu see süsteem läheks täiesti avatuks, et inimesed saaksid sinna lisada, seda kommenteerida, näiteks nagu Wikipedia. Et inimesed suunavad kõik oma teadmised sinna. Kas või kirjeldavad fotoandmebaasi, kui nad tahavad, ja laevad alla, kui nad tahavad, aga pildile jäävad ikkagi selle autori andmed alles. Arendada, kaasajastada ja teha avatuks.

Aitäh!

Intervjuu 3 - KADRI INSELBERG – Tartu Ülikooli ajakirja Universitas Tartuensis toimetaja (31.03.2010)

1. Kas oled varem kasutanud Tartu Ülikooli fotoandmebaasi avalikus galeriis TÜ koduleheküljel (<http://www.ut.ee/et/ulikoolist/fotod-ja-videod/fotogalerii>) ja/või fotoandmebaasi administraatori juures?

Olen kasutanud mõlemaid. Interneti andmebaasi olen ma siis kasutanud, kui olen teadnud, et on olnud mingisugune üritus, ja ma tean, et ürituse pildid on seal üleval. Siis mul on lihtsam vaadata sealt, kuna see on tunduvalt kiirem ja need pildid on mõnikord kontsentreeritumad. Seda fotoandmebaasi kasutame küljendusnädalal peamiselt ülikooli ajakirjas, otsides pilte, kas inimeste näopilte või lihtsalt pilte just ülikooli inimestest või siis näiteks hoonetest. Seega kasutame väga tihedalt.

2. Kas Tartu Ülikooli fotoandmebaas peaks olema avalik, s.t kõigile kättesaadav, või siiski parooliga kaitstud?

Ma ei näe põhjust, miks ta peaks olema parooliga kaitstud. Mis meil seal varjata on, ülikooli pildid ju. Isegi peopildid on tsenseeritud, kui need on kuskil üleval, ja tavaliselt pole need üldse avalikus andmebaasis. Ma ei näe põhjust, miks peaks olema, kui neid kasutatakse autoriõigusest lähtuvalt. Fotograafi nimi, ülikooli asutus pannakse juurde, siis miks mitte!

Näiteks matuse-, juubelipildid vms. Kas peaks olema kõik fotod, kui inimene on üksinda pildi peal. Näiteks kui inimesest on kakskümmend kaadrit ühesuguseid võtteid voldiku jaoks, siis võib-olla tunneb ta ennast ebamugavalt.

Samas, kui ma ajakirjanikuna tahaksin neid pilte kasutada, siis mulle on oluline see, et pilte oleks palju ja ma saaksin sealt ise valida. Sageli see inimene, kes aitab valida, ei näe ju ette kõiki neid võimalusi, mis mul vaja võib minna. Mõnikord on vaja, et üleval oleks rohkem valget ruumi, mõnikord, et inimese käed ei oleks välja lõigatud, kõik sellised asjad. Parem on, kui on valik. Nii et mina arvan, et see võiks olla avalik. Matuse- ja juubelipiltide kohta arvan, et ajakirjanikud käivad ju ise tavaliselt kohal, no mitte küll kõikidel juubelitel, aga kui on suuremad vastuvõttud, siis miks mitte, seal ei ole ju midagi varjata.

3. Kuidas sooviksid fotosid valida – kas internetis või fotoandmebaasi administraatori abiga?

Mina eelistan ise otsida, näiteks internetist, see on kiirem. Sageli on fotodega väga kiire ja kui ma tean, et tahan selle inimese pilti, mul on vaja mingit spetsiifilist pilti, siis mul ei ole mõtet võtta vahendajat vahele. Otsin ise, vaatan täpselt need valikud üle ja valin sealt välja, ei tahaks teise inimese aega raisata selle peale.

4. Kas oleksid nõus väljavalitud foto juba olemasolevat kirjeldust omalt poolt täiendada või parandama?

Jah, miks mitte, kui ma oskan sinna midagi lisada. Ülikooli ajakirja jaoks teeme pilte, siis miks mitte. See ei ole probleem. Kui oleks vaja ja on mingid spetsiifilised pildid, mis on ajakirja jaoks tehtud. Miks mitte!

Tegelikult on ajakiri alati aidanud fotoandmebaasi administraatoril fotosid kirjeldada.

See paar lauset kirjutada, mis läheb kõikide fotode alla, ei ole probleem.

Kas kõigil võiks olla võimalus pilte kirjeldada või ainult teatud inimestel?

No see peaks käima administraatori kaudu. Kui kirjeldus on tehtud, siis keegi peab seda kontrollima. Kas just iga inimene, aga kes on asjas osalised, teavad sellest pildistamisest midagi, siis loomulikult, aga see peab minema lõpuks ikka administraatori kaudu. Ei saa olla niimoodi, et internetis saab igaüks seda muuta, siis kannatavad faktid ja see on kõige hullem.

5. Milliseid andmeid pead foto juures kõige olulisemaks?

Kõigepealt kindlasti inimesed, kes fotol on, vähemalt suuremalt esiplaanil. Millal see foto on tehtud, kindlasti. Mis üritus see on või mis seal pildil toimub, peab vähemalt ühe lausega olema kirjeldatud, ning märksõnu võiks ka päris palju olla. Näiteks kui me võtame Scanpixi suure

fotoandmebaasi, mis on internetis ajakirjanduse jaoks kasutamiseks, seal on ühe pildi juures sageli 30 märksõna. Need on muidugi pildid, mida kasutatakse sümbolpiltidena. Aga kui meil on fotoandmebaasis laborist tehtud pilte, mingisuguseid detaile pildistatakse, siis seal võiks olla võimalikult palju märksõnu, et sa leiaksid need pildid üles. Märksõnad on hästi olulised.

6. Kas fotod peaksid olema kirjeldatud vabas vormis või väljatöötatud standardi alusel?

Eks see on süntees nendest kahest. Standardid peavad selles mõttes olema, et oleksid olemas mingid andmed. Et oleks nimi, üritus, koht, kuupäev. Aga et ürituse kirjeldus oleks täpselt standardi järgi, seda ma küll ei pea vajalikuks. See võib-olla tekitaks pigem lisatööd ja ma arvan, et see ei ole vajalik.

7. Kas järgid fotode kasutamisel autorlusele viitamise nõuet?

Absoluutselt alati! Ajakirjanduses muud moodi ei saa.

8. Kas oleksid nõus loovutama enda valduses olevaid Tartu Ülikooliga seonduvaid (nt õppetöö, vaba aeg, reisirid) fotosid ülikooli fotoandmebaasi? Miks?

Ma ei näe, et see oleks vajalik. Ma olen küll ülikooli töötaja ja üliõpilane, aga samas pildid minu vabast ajast või reisiridest, ma ei näe, miks nad peaksid olema koondatud ülikooli andmebaasi.

Ma pidasin silmas ülikooliga seonduvaid fotosid, näiteks komanderinguult.

See on väga spetsiifiliselt üritusest. Kui me teeme oma osakonnaga väljasõidu, siis ma jällegi leian, et need pildid pole kellelegi peale meie vajalikud. See, kuidas me sööme või kuidas me seal mängime, ei ole tõenäoliselt informatiivne või oluline. Aga kui on ametlik reis või selline, kus on toimunud midagi olulist, mis võiks olla kellelegi kasulik, siis miks mitte. Aga pigem ei.

9. Millised on ettepanekud fotoandmebaasi täiendamiseks?

Jah just nimelt märksõnade süsteem, mida on hakatud arendama. See võiks olla küll. Mida rohkem märksõnu, seda parem. Kuna ma pean ikkagi ausalt ütlema, et minu teadmised andmebaasi otsingute kasutamisel on suhteliselt piiratud, siis ma ei oska öelda, kui hästi see otsing ikkagi töötab. Meie otsime tavaliselt nime järgi või siis mingisuguse spetsiifilise sõna järgi, aga see tavaliselt ei tööta väga hästi. Võiks olla kuidagi rohkem süstematiseeritud, mingisugused sümbolpildid. Sageli, kui meil näiteks on mingite laboritega vms pildid, mida saaks laialt kasutada, võiksid need olla kuidagi eraldi mingisuguses andmebaasis või eraldi selline rühm pilte, mida saab kasutada sümbolpiltidena. Meil ajakirjas on see just hästi vajalik, neid me otsime tavaliselt Scanpixist, kuna meie enda andmebaasist leida on väga keeruline.

Kas sa pidasid Scanpixis välisagentuuri pilte silmas?

Seal on nii välismaiseid kui ka Eesti enda pilte. Me kasutame Baltic Scanpixi, Balti riikide Scanpixi.

Mis veel... Muidugi meil on fotoandmebaas ühes arvutis ja see on väga aeglane, loomulikult võiks asi olla üleval internetis. Kas või mingisuguses serveris, kuhu saaks iga arvuti tagant ligi, et see ei oleks niivõrd keeruline. Ikkagi üks inimene peab otsima, põhiliselt ei saa seda arvutit millekski muuks kasutada kui ainult fotode otsimiseks. See on natuke ressursi raiskamine.

Kas see peaks olema veebipõhine, et ei nõuaks kasutamiseks eraldi programmi?

Jah, võiks ikkagi olla veebipõhine, sest see oli mõistlik.

Aitäh!

Intervjuu 4 - PIRET NORMET – Tartu Ülikooli õppeosakonna turunduse peaspetsialist (1.04.2010)

1. Kas oled varem kasutanud Tartu Ülikooli fotoandmebaasi avalikus galeriis TÕ koduleheküljel (<http://www.ut.ee/et/ulikoolist/fotod-ja-videod/fotogalerii>) ja/või fotoandmebaasi administraatori juures?

Mõlemat olen kasutanud.

2. Kas Tartu Ülikooli fotoandmebaas peaks olema avalik, s.t kõigile kättesaadav, või siiski parooliga kaitstud?

Mina arvan, et isegi parooliga kaitstud, kas või autoriõiguste tagamise aspektist, muidu on raske kontrollida.

3. Kuidas sooviksid fotosid valida – kas internetis või fotoandmebaasi administraatori abiga?

Ühel on ühed vead ja teisel teised vead. Mõnikord on kiirem administraator, kui mul on hästi kiire vajadus. Teinekord aga kell viis õhtul, kui mul oleks vaja midagi, oleks hea, kui mul oleks ka internetis see võimalus. See eeldab aga seda, et foto peab hästi kirjeldatud olema.

Andmebaas peab lihtsasti kasutatav olema, mul ei ole aega 100 000 pilti lihtsalt läbi ketrata.

Kuna meil on kasutusel andmebaas, mis nõuab FotoStationi olemasolu, siis sul kahjuks ei ole kogemusi otsingusüsteemi kasutamiseks.

4. Kas oleksid nõus väljavalitud foto juba olemasolevat kirjeldust omalt poolt täiendada või parandama?

Kui ma kas või enda tööle mõtlen, siis kokkuvõttes on mulle kasulik, kui ma näen pilti, mida mul praegu ei ole vaja, aga mida ma vajan tulevikus. Muidugi võin ma sinna juurde panna oma märksõna, mida ma arvan, et see võiks teistele ka kasulik olla.

Kas kõigil võiks olla fotode kirjeldamise õigus või teatud inimestel?

See peaks olema mingil määral reglementeeritud, selles mõttes, et kui igaüks hakkab oma suvalisi märksõnu juurde panema, siis kokkuvõttes on stiilid erinevad. Ideaalis oleks parem, kui üks inimene seda teeb, siis oleks ühtemoodi stiil. Muidu üks kirjeldab väga spetsiifiliselt, teine üldiselt, kolmas ei tea mille alusel, näiteks värvitooni. Pigem eeldan seda, et kirjeldab administraator, ma võin ju talle anda vihjeid, et kuule, minu arust võiks sellist märksõna või kategooriat kasutada.

5. Milliseid andmeid pead foto juures kõige olulisemaks?

Minu jaoks on kõige olulisem, kes on pildil, kas on tudengid, õppejõud, bakatudengid, doktorid, kes iganes. Siis veel aastaaeg, eriti välifotodel, ja see üritus või sündmus, mis seal on, aastaarv ja kuupäev. Ma arvan, et need on kõige olulisemad.

6. Kas fotod peaksid olema kirjeldatud vabas vormis või väljatöötatud standardi alusel?

Ma arvan, et väljatöötatud standardi korral on see lihtsam, vabas vormis võib väga uinamuinajutuks minna. Standard pigem ja standardit võib alati arendada. Ei ole alati kivisse raiutud.

7. Kas järgid fotode kasutamisel autorlusele viitamise nõuet?

Ikka järgin.

8. Kas oleksid nõus loovutama enda valduses olevaid Tartu Ülikooliga seonduvaid (nt õppetöö, vaba aeg, reisid) fotosid ülikooli fotoandmebaasi? Miks?

No eks ma aeg-ajalt kasutangi enda tehtud pilte ka. Olen. Kui mul on sobivaid!

9. Millised on ettepanekud fotoandmebaasi täiendamiseks?

Ega siin ei olegi muud kui lihtsalt see kirjeldamine. Uusi fotosid teha juurde, sest populaarseid kasutavad kõik, igas asendis, igas kohas, ja see ongi peamine.

Kas sa mõtlesid, et peaks fotovalikut suurendama?

Jah, pidevalt peaks fotovalikut suurendama, sest samu asju tikud muidu kasutama.

Peaks vihjeid tegema, mis teemalisi on vaja. Igaüks, kes kasutab ja tunneb puudust millestki,

võib ju teada anda, et voh, mul on sellises stiilis pilte. Ega seda teistmoodi ei saagi teha, ma arvan.

Aitäh!

Intervjuu 5 - INGA KÜLMOJA – Tartu Ülikooli rahvusvahelise kommunikatsiooni peaspetsialist (1.04.2010)

1. Kas oled varem kasutanud Tartu Ülikooli fotoandmebaasi avalikus galeriis TÕ koduleheküljel (<http://www.ut.ee/et/ulikoolist/fotod-ja-videod/fotogalerii>) ja/või fotoandmebaasi administraatori juures?

Olen ikka kasutanud, päris palju, avalikus galeriis ainult. Üks asi, mis oleks mulle suureks abiks, on RSS, et mulle tuleks teave, et saaksin jälgida seda, kui uued pildid on üleval. Muidu pean iga kord minema sinna leheküljele ja vaatama, kas pildid üritusest on üleval või ei ole. See oleks väga kasulik.

2. Kas Tartu Ülikooli fotoandmebaas peaks olema avalik, s.t kõigile kättesaadav, või siiski parooliga kaitstud?

Ma arvan, et kindlasti avalik, kuna seal ei ole pildid originaalsuuruses, nad on seal suht väikesed ka. Ma arvan, et oleks hea, kui võimalikult paljud huvigrupid ja ülikoolis võimalikult paljud asjast huvitatud inimesed saaksid neid pilte vaadata.

Teelikult on meil erinevad galeriid. Avalikus galeriis on väljas sündmustepõhised fotod, mis on loodud pressiteadete põhjal, aga tegelik fotoandmebaas on erinev, seal on teatud sündmuste pildid, mida me ei saa välja panna, juubelid jms.

Ilmselt saab ka andmebaasi raames valida, millised pildid on salastatud, nähtavad ainult kitsamale ringile, ja millised on avalikud, kui selline vajadus on. Üritused, näiteks töötajate jõulupidu, mida ei taha kuhugi välja panna, nendele piltidele juurdepääsuks saab ju piiratud õigused anda. Aga üldiselt arvan, et ei ole vajadust neid kuidagi peita.

3. Kuidas sooviksid fotosid valida – kas internetis või fotoandmebaasi administraatori abiga?

Internetis oleks kõigile mugavam ja operatiivsem. Muidugi on tore, kui saab kellegi abi kasutada, aga see säästaks teiste tööaega. Vahel ei ole fotoandmebaasi administraator kättesaadav, on puhkusel või haige, siis on keerulisem üles leida see inimene, kes teda asendab või saab abiks olla. Ma arvan, et internetis oleks mugavam. Kuigi ei ole nii personaalne teenindus jne.

4. Kas oleksid nõus väljavalitud foto juba olemasolevat kirjeldust omalt poolt täiendada või parandama?

Ikka, miks mitte, kui ma seda infot tean.

Kas fotode kirjeldamise õigus peaks olema kõigil või teatud inimestel?

No vähemasti ülikooli inimestel peavad need olema, selline usaldusväärne ringkond, mitte ükskõik kellel nii-öelda tänavalt.

Kas kõigil ülikooli töötajatel või asjaosalistel?

Asjaosalistel? Kas sa mõtled, kes pildil on?

Ei ma mõtlen neid, kes piltidega konkreetselt tegelevad.

Ma arvan, et nii nendel, kes piltidega tegelevad, kui ka kõigil ülikooli töötajatel võiks olla. Miks mitte! Ilmselt väga paljud ei viitsi seda teha, aga kui see on mingi üritus vms, mis on nendega seotud, siis nendel on kõige asjalikum info nende piltide kohta.

5. Milliseid andmeid pead foto juures kõige olulisemaks?

Mis mõttes kõige olulisemaks?

Ma pean silmas kas kuupäeva või isikunimesid. Millised andmed peaksid foto juures kindlasti olema?

Oh, raske öelda. Mida rohkem andmeid, seda parem! Ma arvan, et kõige mõistlikum oleks ilmselt kirjeldada pilte märksõnade abil. See on vist tavaline erinevate andmebaaside puhul. Kui pildil on inimesed, siis kindlasti võiksid olla seal nende nimed, kes pildil on. Ajaliselt võiks olla ka määratletud. Igal pildil võiks olla kuupäev taga, millal see pilt on tehtud, et oleks pilte võimalik otsida ka kuupäeva järgi. Kõikvõimalikud muud parameetrid: aasta-aeg, koht, kus pilt

on tehtud. Ma arvan, et oleks mõistlik ka selline asi: kui see veebipõhine andmebaas on mingil hetkel olemas ja seal on pildiotsing, siis võiks kindlasti jälgida, milliseid otsisõnu inimesed kasutavad ja mida nad otsivad. Selle järgi ka vaadata, neid kirjeldusi muuta, täiendada ja võib-olla ka lisapilte teha. Näiteks peahoone kevadel. Otsitakse peahoone ja kevad, ja selliseid pilte ei ole väga palju, või peahoone ja tudengid. Siis võib kaaluda, ahhaa, selliseid pilte on vaja, neid otsitakse, neid võiks juurde teha.

Jah, nii saab hästi näha, millised pildisoovid on kõige sagedasemad, statistikat teha!

6. Kas fotod peaksid olema kirjeldatud vabas vormis või väljatöötatud standardi alusel?

Ma arvan, et märksõnad, tagid (däägid) nii-öelda. See on vist selline laialt kasutatud standard praegu ka teistel pildipankadel, näiteks Ice Dog. Üleüldse blogides ja erinevate dokumentide andmebaasides on see süsteem kasutusel. See on kõige mõistlikum otsingu puhul, mis töötab kõige paremini.

7. Kas järgid fotode kasutamisel autorlusele viitamise nõuet?

Ikka püüan jälgida.

8. Kas oleksid nõus loovutama enda valduses olevaid Tartu Ülikooliga seonduvaid (nt õppetöö, vaba aeg, reisirid) fotosid ülikooli fotoandmebaasi? Miks?

Ja miks mitte! Mitte et mul neid palju oleks. Kindlasti, ma arvan! Kui keegi saab neid kasutada ja neist mingit laiemat kasu on. Muidugi, heameelega.

9. Millised on ettepanekud fotoandmebaasi täiendamiseks?

Täiendamiseks on mõeldud seda veebipõhist uut asja?

Üldse, milline võiks olla sinu meelest ideaalne fotoandmebaas? Pean silmas ka võimalikku tulevast veebipõhist andmebaasi.

Olen ise kasutanud palju Ice Dogi andmebaasi. See on väga hästi toiminud ja sealt võiks malli võtta. Ilmselt on neid andmebaase veelgi. Seal on päris hea pildiotsing erinevate märksõnade kaudu, saab otsida ka, kas sul on vaja *portrait*-formaadis või *landscape*-formaadis pilte või isegi värvigamma järgi pilte, kui sul on vaja lihtsalt trükisesse. Ma arvan, et kõiki asju on raske rakendada ja mul ei ole vaja ka seda värvigamma asja, aga mingeid asju võiks seal küll vaadata. Kui pilte lisatakse nii-öelda hulгим, ühe ürituse pildid, siis võiks olla mingi automaatne teavitus, et saaks tellida teadet postkasti või RSSi, et nüüd on uued pildid üleval.

Kui on märksõna otsing ja leiad pildi, mis on mingist sarjast, ütleme, et on mingi üritus, siis võiks kindlasti kergelt ligi pääseda ka ülejäänud piltidele sellest sündmusest. Mitte nii, et vaata ka teisi pilte sealt ürituselt. Siis võiks veel pilte erinevat moodi otsida. Need järjestused võiksid olla ka erinevad, näiteks pildid sobivuse järgi, mis kõige paremini vastavad sinu otsimissõnale, lisamise järgi või pildi kuupäeva järgi. Pilte võiks näiteks hinnata. Kasutaja saaks hinnata neid lihtsalt nagu Youtube'is. Parimad pildid näiteks, ja neid parameetreid võib veel olla, sõltub ka võimalustest ja vajadustest. See annaks ka tagasisidet, milliseid pilte on kõige rohkem alla laaditud. Ma arvan, et see oleks ka hea tagasiside fotograafidele. Siis ta näeb, milliseid pilte inimesed tõesti kasutavad ja hindavad, ei pea ühest üritusest nii laia spektri tegema, vaid võiks keskenduda, et ahhaa, seda sorti pilte on vaja. Siis ei peaks neid nii palju tegema igaks juhuks. Ma arvan, et see oleks hea tagasiside – et kui palju neid üldse kasutatakse ja milliseid jne.

Üks asi, mis mul tuleb igapäevatoos ette, see ei puuduta küll niipalju andmebaasi, aga mul on väga operatiivselt pilte vaja. Mul ei ole vaja sada pilti üritusest, mul on kolme pilti vaja kiiresti kätte saada. Ütleme, et kõik need sotsiaalmeediakanalid Facebook, Twitter jne. Üritus oli ära, eriti hea oleks ürituse toimumise ajal – et näed, meil käib selline asi või just lõppes, siin on pildid. Sest nädala pärast, kui on sada pilti üleval, siis on kõik selle võib-olla ära unustanud.

Selles mõttes on hästi positiivne, et selliseid pilte tehakse ja kõik saavad neid vaadata. Praegu on ta väga ära peidetud, mitu korda on vaja klikata, enne kui fotogalerii 2010 lehele saad.

Aitäh!

Intervjuu 6 - TRIIN VAKKER, Tartu Ülikooli vilistlastegevuse projektijuht (5.04.2010)

1. Kas oled varem kasutanud Tartu Ülikooli fotoandmebaasi avalikus galeriis TÕ koduleheküljel (<http://www.ut.ee/et/ulikoolist/fotod-ja-videod/fotogalerii>) ja/või fotoandmebaasi administraatori juures?

Nii ühte kui teist, nagu sa tead. On ette tulnud, et otsin ise pilte välja, aga otsin ka sinu abiga. Mõnikord ei ole väga lihtne leida, kui ei tea, mida otsida.

2. Kas Tartu Ülikooli fotoandmebaas peaks olema avalik, s.t kõigile kättesaadav, või siiski parooliga kaitstud?

Mina arvan, et see võiks ikkagi olla parooliga kaitstud. Meil on galerii väljas, seal on sellised nn märgilise tähtsusega asjad. Need, mis ülikoolist väljapoole lähevad, need sündmused võiksid muidugi avalikud olla. See galeriivorm on väga hea, annab mingi pildi meist. Aga ma arvan, et selline andmebaasi vormis võiks olla ikkagi paroolidega kaitstud. On mingid inimesed, kellel töös läheb rohkem seda vaja, nendel võiks siis olla, mitte et kõik saaksid enda suva järgi sealt pilte alla laadida. Mulle tundub, et nii oleks otstarbekam.

3. Kuidas sooviksid fotosid valida – kas internetis või fotoandmebaasi administraatori abiga?

No see oleneb jälle... Praegu on lihtsam sinu abil seda teha, sest sul on need kirjeldatud ja sa adud paremini, mis sul kusagil on, või sa tead tänapäeval oma süsteemi. Aga muidugi on mugavam, et võtan ise mingi andmebaasi lahti ja märksõnade kaudu hakkam otsima.

Aga kui sul oleks võimalik endal otsisõnu panna?

Siis pigem kasutaksin esmajärjekorras seda varianti. Kui mul on ligipääs olemas ja mingid märksõnad ja sul on pildid ära kirjeldatud, siis nende järgi on lihtsam mingi üldine pilt kätte saada. Kui ma jään hätta, siis administraator aitab. Kui siit edasi minna, siis ma ei tea, kas alla laadida peaksid saama üldse kõik inimesed, kes seda baasigi kasutavad. Ma arvan, et võib-olla, kui mul on vaja mingit pilti, siis ma ikkagi esitan tellimuse. Siis sul on ülevaade, kes mingeid fotosid kasutab. See ei lähe päris nii, et kõik saavad kasutada neid fotosid, mis pähe tuleb.

Näiteks Scanpaxis on ka mingi sarnane süsteem: valin sealt pildi välja ja saadan administraatorile, siis ta saadab mulle vastu faili või ütleb, kust ma saan selle alla laadida.

Aga kas see teine andmebaas, mitte galerii, peaks olema kättesaadav kõigile ülikooli töötajatele või ainult teatud isikutele?

Ei, ma arvan, et kõigil ei ole seda ju vaja. Kui keegi tunneb vajadust selle järele, siis ta saab lasta endale paroolid teha. Aga et 3500 töötajast igapähele on vaja pilte kogu aeg otsida ja kasutada... Ma usun, et suuremale osale piisab üldisest ülevaatest galeriina. On ju ikkagi need, kes potentsiaalselt kasutavad: haldus-tugistruktuuris mingid inimesed, dekanadijuhatajad otsivad mingeid pilte, need, kes koostavad mingeid reklaamtekste. Ma arvan küll, et kõigil ei peaks olema ligipääsu. See ei ole mingi asi, mis peaks olema hullult suletud, aga see ei pea ka olema nii, et pääsed kasutajatunnuse ja parooliga kohe andmebaasi sisse. Kui see on üks infosüsteem teiste seas, siis on loogiline, et see on nendesamade paroolidega kaitstud nagu muud infosüsteemid. Siin võib ilmselt mõelda, et kui see on üks infosüsteem teiste seas, siis see ei peaks olema eraldi suletud.

Nagu siseveebil.

Kui see on nagu näiteks ÕIS, on mingi infosüsteem, puhkuste andmebaas, mis iganes, kõik ülikooli kasutajad teavad seda parooli.

4. Kas oleksid nõus väljavalitud foto juba olemasolevat kirjeldust omalt poolt täiendada või parandama?

Miks mitte, kui mingid juhised on selleks olemas. Kui on enam-vähem teada, mis märksõnu inimesed kõige rohkem tunnetavad, mis mingite piltidega seostuvad, siis ikka.

Kas kirjeldamisõigus võiks olla kõigil või teatud isikutel või ainult administraatoril?

Ma ei tea, kas kõigil peaks see olema. See võib-olla läheb natuke käest ära, kui kõik inimesed saaksid oma suva järgi lisada mingeid märksõnu.

5. Milliseid andmeid pead foto juures kõige olulisemaks?

Ma arvan, et eelkõige, kui on isikutega tegu, siis isikute nimed. Aulafotode puhul kindlasti ei saa seda rakendada, aga kõige parem on ikkagi, kui esiplaanil olevad isikud on ära kirjeldatud. Kui on mingid detailid, mida otsitakse, kus on mingisugune tunnusmärk või mingisugune tekkel või mõni muu märksõna, mis võiks aidata. Ma arvan, et mingid detailide ja isikutega seotud märksõnad.

6. Kas fotod peaksid olema kirjeldatud vabas vormis või väljatöötatud standardi alusel?

Mingi standard võiks olla. Mis on need konkreetsete märksõnad, mis kindlasti peavad fotoga kaasas käima. Siis võib seal ju olla mingeid lisasid. Mõnes kohas olen ma kohanud sellist asja, et süsteem ise pakub välja mingeid märksõnu, mida veel võiks selle foto juures teada, aga ma arvan, et mingi standard võiks olla.

7. Kas järgid fotode kasutamisel autorlusele viitamise nõuet?

Püüan kasutada. Püüan ka veebis panna.

8. Kas oleksid nõus loovutama oma valduses olevaid Tartu Ülikooliga seonduvaid (nt õppetöö, vaba aeg, reisirid) fotosid ülikooli fotoandmebaasi? Miks?

Miks mitte, kui nad on õppetööga kuidagi seotud või mingite üritustega, mis näiteks teaduskondades aset leiavad, või muul moel oleksid... Ütleme, ma ei hakkaks oma osakonna fotosid sinna loovutama, aga mis seonduvad meie põhitegevustega, miks mitte. Ma usun, et kui on kvaliteetsed fotod, see pigem annab juurde, kui neid kasutada mingitel puhkudel. Sel juhul ma annan ju oma nõusoleku nende kasutamiseks juba nagunii. Ma arvan küll, et oleksin.

9. Millised on ettepanekud fotoandmebaasi täiendamiseks?

Kas sisuliselt või vormiliselt?

Nii sisuliselt kui ka vormiliselt. Millest sa puudust tunned või mida peaks täiendama, parandama.

See, millest me juba rääkisime – et saaks ise märksõnade abil otsida, see oleks kõige esimene, mis mul pähe tuleb. Et ei pea iga kord administraatori poole pöörduma selleks, et ühte fotot otsida. Kui on mingi tervikteose jaoks vaja, siis võib-olla on administraatori abi oluline. Kui mõtled läbi mingi teise nurga alt natuke, aga see, et saaks neid fotosid otsida kerge vaevaga. Sisulises mõttes ma arvan, et fotograafid võiksid meil initsiatiivikamad olla, selles mõttes, et ilm läheb ilusaks, tulen teen peahoonest uued pildid või teen inimestest pilte. Et ei tekiks igal aastal täpselt sedasama situatsiooni, et meil on umbes kaks pilti, mida me saame kasutada, ja ei olegi rohkem.

Valikut võiks täiendada.

Valikut võiks just selles mõttes täiendada... et meil on ka neid pilte, aga suures osas, nagu me enne rääkisime, on need pildid üritustest ja need tihtipeale ei anna kõike edasi. Erinevates kontekstides on vaja kasutada erinevaid pilte. Pilt räägib tihtipeale rohkem kui pildiallkiri seal all. Inimene ikkagi visuaalselt salvestab rohkem kui teksti mõttes.

Siis võiks rohkem üritustevälisest fotopanka täiendada, ma arvan. Mulle tundub, et selle järele on kõige suurem vajadus. Üritusi on vajalik salvestada, loomulikult, need on hästi olulised, aga just see, et meil võiks erinevatest situatsioonidest ja ka ülikooli põhitegevusest, ka inimestest, olla rohkem pilte. Muidugi ei saa minna igal aastal jälle kohale, et me tuleme teeme teist värsket foto, aga see võiks ka paindlikum olla, et kui on vaja fotot, siis pole probleemi, lähme teeme ära. Aga siin ei ole ka probleemi olnud selles mõttes, minul vähemalt mitte.

Aitäh!

Intervjuu 7 - MEHIS TUISK, Tartu Ülikooli pressiesindaja (5.04.2010)

1. Kas oled varem kasutanud Tartu Ülikooli fotoandmebaasi avalikus galeriis TÕ koduleheküljel (<http://www.ut.ee/et/ulikoolist/fotod-ja-videod/fotogalerii>) ja/või fotoandmebaasi administraatori juures?

Põhimõtteliselt mõlemat. Fototeabe asjus olen adminni juures vähem või üldiselt väga palju vähem, sest endal mul sellele ligipääsu parasjagu ei ole. Aga jah, mõlemat.

2. Kas Tartu Ülikooli fotoandmebaas peaks olema avalik, s.t kõigile kättesaadav, või siiski parooliga kaitstud?

Fotoandmebaas peab olema iseenesest avalik. Meil on avalik asutus ja ükski nendest piltidest ei ole selline, mida me peaksime kuskilt otsast proovima ainult endale hoida. Me ei ole päevaleht, me ei teeni oma fotodega raha. Neid fotosid kasutatakse selle jaoks, et kajastada ülikoolis toimuvat, seega nad peaks olema kõigile kättesaadavad.

Aga on erinevus, ühed on need pildid, mis on avalikus galeriis, kodulehel, sündmustest, mis on pressiteadete põhjal. Teised on need, kui on fotosessioon ühest inimesest, kui on artikli või millegi muu jaoks tarvis.

Ma saan aru, et mingid töötajate töötõendipildid peaks jääma neile endile ja see on puhtalt nende enda teema. Aga fotosessioonid, mis on tehtud ülikooli kommunikatiivsetel eesmärkidel, neid peaks olema võimalik kätte saada ka teistel. Nende kasutamiseks, kui neid trükkida, tuleks küsida luba, aga võimalus nende vaatamiseks peab olemas olema.

Kõigil ülikooli töötajatel?

Jah. Ka väljastpoolt.

Minu ametiga seoses tuleb mulle kohe meelde, kuidas on paar korda nii juhtunud: meil on fotoandmebaas küllaltki suur, on helistatud ajakirjandusest ja küsitud, kas meil on kellestki pilte. Aga kõiki neid pilte ei ole võimalik netist kätte saada ja ei ole võimalik ka otsida ning kuna administraatorit parasjagu pole olnud või on ajakirjanik helistanud töövälisel ajal, siis ei ole paraku saanud õigeaegselt neid fotosid. Minu ameti seisukohast on see küllaltki kehv variant.

3. Kuidas sooviksid fotosid valida – kas internetis või fotoandmebaasi administraatori abiga?

Pigem ma eelistaks oma fotod sealt ise kiiresti üles leida. Muidugi, kui on keerulisemad või rohkemat vaja, on muidugi hea, kui on adminn olemas. Inimene, kes teab täpselt, kuidas ta midagi on kirjeldanud. Aga et leida kellegi näopilti või mingit suuremat sündmust kajastavat fotot, see ei ole tegelikult eriti probleem. Sellele ligipääs peaks olema internetis.

4. Kas oleksid nõus väljavalitud foto juba olemasolevat kirjeldust omalt poolt täiendada või parandama?

Absoluutselt. Kui ma näen, et midagi on puudu või midagi on valesti läinud, siis on mul oluliselt lihtsam teha see hiireklõps ja vajutada paari nuppu kui helistada või saata meil, kus ma kirjeldan, mida ma tegin, kust ma leidsin ja mis seal valesti on.

Et siis parandamise, täiendamise võimalus peaks olema kõigil või ainult valitudel?

Ma muidugi arvan jah, et see ei saa olla päris avalik õigus. Et see tekitab natuke möödaminekukohti. Ütleme, et alati on inimesi, kes võiks olemasolevat infot kas või huumori pärast moonutada. Need inimesed, kellel on see õigus, peavad olema ülikooli liikmeskonnast. Ma ei leia ka, et päris igal ülikooli töötajal peaks olema see võimalus. Need peavad olema inimesed, kes selle alaga igapäevaselt kuidagi kokku puutuvad, ehk siis fototoimetused, kommunikatsiooniosakonnad, turundusinimesed, kes tõesti sellega igapäevaselt tegelevad.

5. Milliseid andmeid pead foto juures kõige olulisemaks?

On mõned komponendid, mis annavad päris hästi kõik asjad välja. Asukoht, kuupäev ja pildi kirjeldus. Kui seal on inimesed, siis inimeste nimed. Kui seal on mingid aparaadid või midagi taolist, siis see, mis asi seal on, seda peaks ka olema võimalik lihtsalt kätte saada. Ja loomulikult

siis foto autor ka.

6. Kas fotod peaksid olema kirjeldatud vabas vormis või väljatöötatud standardi alusel?

Standard on selles suhtes parem, et võimaldab neid fotosid hiljem ka teistel kirjeldada või sarnaselt kirjeldada, et kõigil oleks võimalikult lihtne neid üles leida. Kui on vabas vormis kirjeldatud, siis erinevad inimesed teevad seda erinevalt. Võib juhtuda, et mõne inimese arusaam on niivõrd teistmoodi, et kõik teised ei suuda mõista, mida ta on tahtnud sinna kirja panna.

7. Kas järgid fotode kasutamisel autorlusele viitamise nõuet?

Kuna ma kasutan neid peamiselt väga ülikoolisiseselt, mõni üksik kord, kui pressinimesed mujalt väljastpoolt küsivad fotosid, siis üldjoontes fotodele, mida me kasutame ülikooli kodulehel, me tavaliselt juurde ei märgi, kas see on ühe või teise fotograafi tehtud. See on nii või naa foto ülikooli fotopangast. Kui see läheb väljapoole, siis me tavaliselt anname kaasa, kes on täpsem autor.

8. Kas oled nõus loovutama oma valduses olevaid Tartu Ülikooliga seonduvaid (nt õppetöö, vaba aeg, reisirid) fotosid ülikooli fotoandmebaasi? Miks?

Eeldusel, et sinna juurde jääb minu nimi ja ma saan seda fotot ise veel kasutada, miks mitte. See on minu meelest ainult loogiline.

9. Millised on ettepanekud fotoandmebaasi täiendamiseks?

Esiteks, praegusel süsteemil on see probleem, et veebis olev andmebaas ei võimalda tegelikult päris korralikku otsingut. Kui sa ei tea konkreetse kuupäeva järgi, mida ja kust sa otsid, ühesõnaga, kui sa ei ole selle fotopangaga kursis, siis sa tegelikult ei leia neid asju nii kiiresti üles, kui võiks. Samamoodi, kui sul on tarvis mõne teadlase pilti, kas või selle jaoks, et teada saada, milline ta välja näeb, kui sa temaga kohtuma lähed, või selle jaoks, et seda kusagil avaldada, siis selle ülesleidmine on päris suur peavalu praegu. Siin ongi esmaseks abiks praegu kõne sulle. Aga ma ei taha sulle iga kord helistada, mõnikord on vaja lihtsalt enda mingite kahtluste kontrolliks, millegi kinnitamiseks kas või vaadata mingit pilti. Oleks oluliselt lihtsam, kui ma saaks trükkida selle nime või koha sinna sisse, et ma saaksin vaadata selle pildi ära kiiresti, ilma kellegi teise tööülesandeid segamata. Ma usun, et see peaks olema üks suuremaid täiendusi: otsing, mis suudab su kirjeldusi kajastada.

Siit lähtuvalt ka, et üleüldiselt võiks see olla kättesaadav internetipõhiselt, mitte administraatori andmebaas, kus on võimalik kirjelduste järgi otsida, kas või lisada, see peaks olema internetist kättesaadav. Ehk siis, kui ma olen kusagil kaugel ülikooli võrkudest eemal ja mul ei ole käepärast arvutit, kus see programm sees on, et ma saaksin endiselt mingeid pilte laadida. Ütleme, et meil on näiteks mingi üritus. Läheme Lätti avatud uste päevadele, kohapealt oleks võimalik lasta ülikooli fotoserverisse üles mingeid häid pilte igal õhtul. Selle asemel, et saata neid fototoimetusse ja siis fototoimetusele selgitada, kes ja mis pildi peal on ja mis toimub, võiksin ma sama hästi logida ennast veebist sisse ja seal kohe üles laadida need asjad ja ka kohe kirjeldada. See oleks oluliselt suurem ajasäästja ja ka operatiivsem.

Pluss veel see, et kuna ka sellele otsingule praegu mujalt ligi ei saa kui ülikooli andmebaasidest, siis leida midagi üles *onsite* või *offsite*. *Onsite* sel juhul, kui ma olen ise kusagil mujal üritusel, *offsite* sel juhul, kui ma olen kodus. Seda on ikkagi vaja millegi jaoks, aga kedagi teist ei ole parasjagu fototoimetuses või kusagil mujal, nii et otsing on kõige olulisem täiendus, ma arvan.

Aitäh!

Intervjuu 8 - TULLIO ILOMETS – Tartu Ülikooli Ajaloo Muuseumi konsultant, keemia emeriitdotsent (5.04.2010)

1. Kas oled varem kasutanud Tartu Ülikooli fotoandmebaasi avalikus galeriis TÜ koduleheküljel (<http://www.ut.ee/et/ulikoolist/fotod-ja-videod/fotogalerii>) ja/või fotoandmebaasi administraatori juures?

Mina olen kasutanud ikkagi alati siin fotoandmebaasi administraatori juures. Mul ei ole mõtet veebi kaudu seda teha, kuna ma võin tulla mõnikümme meetrit ju jala administraatori juurde.

2. Kas Tartu Ülikooli fotoandmebaas peaks olema avalik, s.t kõigile kättesaadav, või siiski parooliga kaitstud?

See võib olla avalik, kõigile kättesaadav, aga niisugune detailsem asi, mida seal soovitakse, võiks siiski olla vastaval kokkuleppel sellega, kes seda informatsiooni annab. Üldine fotoandmebaas võib olla ju mitte väga detailne. Kui detailset tahetakse, siis juba lepitakse konkreetselt kokku, millisel teemal tahetakse detailselt saada.

Kas põhimõtteliselt võiks olla kaks andmebaasi, nagu praegu toimib. Üks on kõigile näha olev sündmustepõhine galerii, teine oleks selline, kuhu saaks ka teised ligi, ilma et vastavat programmi omaks.

Ma mõtlen niimoodi, et kõik peaksid saama teada, mida üldse pakutakse, ja siis edasi juba, keda mingi teema või sündmus huvitab, saab sealt kokkuleppe alusel täpsemat informatsiooni.

3. Kuidas sooviksid fotosid valida – kas internetis või fotoandmebaasi administraatori abiga?

Kui mul on võimalus kasutada kellegi teadmisi selle süsteemi täpsema struktuuri kohta, ma eelistan loomulikult küsida selle käest, kes seda asja teab. Ma ei pea ise raiskama aega, hakkama seal surkima või otsima midagi, mis mind huvitaks. Kui ma saan küsida ikkagi inimese käest, et mind huvitab see ja see asi, siis see on ju palju lihtsam ometi.

4. Kas oleksid nõus väljavalitud foto juba olemasolevat kirjeldust omalt poolt täiendada või parandama?

Loomulikult, kui ma näen fotot, kus on peal mingisugune info, selles mõttes, et inimesed või mingi paik või mingi koht või mingi sündmus, siis kui see, kes seda mulle näitab, ei tea, kes seal täpselt peal on ja millal see oli, ja kui mina seda tean, siis loomulikult olen ma nõus infot jagama, ilma et ma tahaksin selle eest mingit eritasu. Igal juhul olen nõus abistama.

5. Milliseid andmeid pead foto juures kõige olulisemaks?

Fotodega on üldse nii, et mida rohkem andmeid ühe foto kohta, seda väärtuslikum on see foto. Aga kui ma nüüd ühte fotot vaatan või välja tellin, siis mind huvitab näiteks see, kes seal on, kes see on. Aga võib-olla mind huvitab see, ma tean, kes see on, aga millal see oli. Kui ma tean ka, millal see oli, aga kus see oli? Siis loomulikult huvitab see mind ja see huvide skaala võib mingi foto kohta olla küllaltki lai, olenevalt sellest, kui palju seal foto peal midagi on. Näiteks mind huvitab see, ahaa, mis maja see on seal. Või et ahaa, see on see maja, aga vaata seal on see silt peal, ja ma saan teada, et selles majas, kui ma tean, millal see on võetud, asus see-see-see asutus. Nii et foto peal olev info on tegelikult foto enda sisust olenevalt võrdlemisi lai. Aga võib olla ka väga kitsas. Näiteks, see on see isik, fotograaf oli see, linn on see, kus see fotograaf töötas. Millal see isik seal linnas oli? Tähendab tol ajal pidi ta seal olema, et fotograaf sai teda seal linnas üles võtta.

6. Kas fotod peaksid olema kirjeldatud vabas vormis või väljatöötatud standardi alusel?

Teatud standard peab olema või teatud süsteem. Kui ma saan foto andmebaasist, ma tahan teada kõiki neid andmeid selle foto kohta, kaasa arvatud seda, mis laadi foto see oli, kui suur ta oli. Kui ta on mustvalge, siis mind huvitab see, mis toonis ta oli näiteks. Ei anta alati ju originaalvärvides. Ja siis on vajalik ikkagi välja töötada teatud andmete osas standardne süsteem: kes see on, kes võttis, kus võttis, millal võttis. Kui portreefoto on. Aga kui on mõni hoone või mõni sündmus või mõni maastik või ükskõik mis asi, siis olenevalt selle foto

iseloost peab see olema siiski varustatud niisuguse standardset süsteemi infoga. Kui on maastik, siis seal ei saa ju võtta, kes seal peal on, no kui seal on ainult mingi järv või niisugune asi. Olenevalt sellest, mis on foto süžee, saab neid ka ikka liigitada teatud süsteemi. Vastavalt sellele, mis liiki foto see on, peab sellel olema siis ka teatud niisugune spetsiaalsele küsimustikule vastav info sees. Näiteks kui on maastik, siis mis koht see on, millal see on võetud, kes on võtnud, see peab vähemalt teada olema. See on küllaltki spetsiifiline, vastavalt foto süžeele tuleb seda asja standardiseerida.

Jah, ikkagi algne standard peab olema.

Standard fotol oleva temaatika osas. See tuleb jagada teatud liikidesse.

Kategooriad tekitada?

Portree, sündmused, maastikud vms.

7. Kas järgid fotode kasutamisel autorlusele viitamise nõuet?

See on loomulik asi, seal ei ole mingit kahtlust, seda tuleb alati järgida.

8. Kas oleksid nõus loovutama enda valduses olevaid Tartu Ülikooliga seonduvaid (nt õppetöö, vaba aeg, reisirid) fotosid ülikooli fotoandmebaasi? Miks?

Ma olen nõus muidugi neid loovutama. Sellepärast, ega mina ei jõua kõiki asju koguda ja olenevalt sellest, mis temaatika see on, kui ta haarab ülikooli mingisugust elulõiku ja kui ma saan seda kaasa aidata, et see kusagil oleks kirjas või kättesaadav. Aga teisest küljest peab olema tagatud nende fotode või negatiivide säilitamine. Ainult sel juhul saab annetada üldse midagi. Vot see on omaette probleem, mis vajab niisugust vankumatut seisukohta, olenemata ülikooli igasugustest administratiivsetest ja muudest muutustest, et teatud küsimused on paigale pandud, olenemata sellest, millised voolud ja suunad ja ideed siin ülikooli peal mingisuguses administratiivses või muus liinis on. See on kultuuripärandi säilitamise raudne paikapannemine.

9. Millised on ettepanekud fotoandmebaasi täiendamiseks?

Andmebaasi täiendamise ettepanekud on niisugused: mida rohkem me saame informatsiooni siia sellesse kohta koondada, mis on garanteeritud oma säilitatavuse, säilimistingimuste poolest, seda kasulik, sest see peegeldab ülikooli ajalugu igal momendil, olenemata sellest, mis siin ülikoolis nii-öelda ülemises otsas või alumises otsas toimub. Et see oleks meil läbi kogu ajaloo nähtav ja fikseeritud ja alati maksimaalse informatsiooni kättesaadavuse seisukohast paika pandud. See on muidugi ideaalne idee, aga tuleb võimalikult suures ulatuses saada paika panna, et see, mis meil ülikooli ajaloo on toimunud, saaks fikseeritud vot selles valdkonnas, mis käsitleb just seda fotodega seotud probleemistikku.

Kui nüüd kokku võtta, siis üks oluline moment on see, et ligipääs fotodele võiks olla kõikidel ülikooli töötajatel.

Inimestele, kes on huvitatud teatud valdkonna fotodealase informatsiooni saamisest. See peaks olema kättesaadav üldsusele, sest ülikool pole ikkagi mitte ainult ülikooli enda sisemine asi, vaid see on vabariiklik asi ja võib-olla teatud osas ka rahvusvahelise ulatusega. Kultuuripärand on laiem kui ainult ülikoolisisene küsimus. Kultuuripärand on esiteks Eestimaa huvides ja teiseks ka Euroopa kultuuri huvides ja osaliselt ka ikka maailma kultuuri huvides. Nii et seetõttu peab olema fotoandmebaas kättesaadav. Aga kui detailselt teda välja panna, see peab olema ka paika pandud selles mõttes, et üldinformatsioonina saab temaatiliselt välja pakkuda, aga detailselt peab olema vastavalt juba konkreetsetele soovidele.

Aga kas kirjelduse lisamiseks ja täiendamiseks peaks juurdepääs olema teatud inimestel või kõigil?

Info juurdelisamine olemasolevale võiks toimuda mingisuguse niisuguse süsteemi teel, mille pakub välja näiteks ülikooli infobaas. Näiteks kui me ei tea, kes see isik on, siis teeme niisuguse küsitluse, saadame selle sinna, kust selle kohta oletuslikult võiks saada mingisugust lähemat infot. Neid küsitlusi võib infobaasi valdaja juba iseseisvalt otsustada. Ta tahab teada näiteks, mis koht see on. Avaldab selle foto ja küsib. Aga nii, et seda fotot ei saa kasutada ilma selle valdaja loata.

Kas väiksemas formaadis, mitte trükikõlblikus formaadis, pildi eelvaatena?

Seal oleks info nähtav, aga seda otseselt kasutada ei saaks. See on väga vajalik, eriti just isikute suhtes ja grupipiltide suhtes.

Kui keegi märkab, et pildil on mõni nimi või asi puudu, kas siis oleks võimalik kõigil seda lisada või ühel? Kas seda võib teha ainult fotoadministraator või teatud isikute ring?

Ma toon nüüd ühe näite. Järvamaal, meie Koeru kihelkonnas on üks härrasmees võtnud oma ülesandeks korjata selle kihelkonna pilte ja neid netisse üles panna. Kui tema ei tea, kes seal täpselt peal on või mis hoone see on, siis ta on sinna alla pannud küsimustiku. Kõik, kes seda pilti vaatavad, ütlevad oma arvamuse selle kohta ja sealt on saadud palju asju teada.

Kommenteerimisvõimalus põhimõtteliselt?

See on nüüd niimoodi, et kui me avaldame hoone või ühe isiku pildi, mida me tahame teada, siis me paneme sinna alla küsimustiku, kes mida arvab selle kohta.

Kas see on nende piltide puhul ka, kus on juba tekst olemas – et saada kindlust?

Jaa, siis ongi selgunud, et mõned arvamused on valed. Keegi arvas nii, et see on see vana palvemaja, aga teine ütles, et see ei ole vana palvemaja, see põles juba sel ja sel aastal maha. See on teine palvemaja, mis oli vot selle mehe hoones juba sellel ajal. Või et selle pildi peal ei ole mitte märgitud sellenimeline, vaid on sellenimeline. Või et selle isiku nimi kirjutatakse hoopis niimoodi.

Põhimõtteliselt igale pildile kommentaar alla.

Jah, aga need on need pildid, mida selle fondi valdaja tahab täpsustada. Mitte et keegi sobrab sinu fondis. Fondi valdaja peab avaldama ka omapoolset aktiivsust info saamiseks teatud foto kohta. Kusjuures ta võib anda seal teatud andmed juba ka juurde, et oleks kindlust sellele, kes lisaandmeid annab. Et see kiriku torn ei ole mitte selle kiriku, vaid hoopis teise kiriku oma, sellepärast et sellel kirikul selle koha peal ei olnud kella ja teisel kirikul ei olnud üldse kella peal!

Aitäh!

Intervjuu 9 - MARKO OJAKIVI – Tartu Ülikooli avatud ülikooli keskuse turundusjuht (7.04.2010)

1. Kas oled varem kasutanud Tartu Ülikooli fotoandmebaasi avalikus galeriis TÕ koduleheküljel (<http://www.ut.ee/et/ulikoolist/fotod-ja-videod/fotogalerii>) ja/või fotoandmebaasi administraatori juures?

Mina olen selline ülikooli fotoandmebaasi kasutaja, kes on kasutanud fotoandmebaasi nii avalikus galeriis kui ka administraatori juures.

2. Kas Tartu Ülikooli fotoandmebaas peaks olema avalik, s.t kõigile kättesaadav, või siiski parooliga kaitstud?

Peaks olema siiski kõigile kättesaadav, aga teatud valik ja teatud pildid võiksid olla tavakasutajale varjatud. Just ka tema enda seisukohast vaadates, tal võib lõpuks tekkida raskusi orienteerumisega.

Põhimõtteliselt on üks praegu avalik galerii, ja las see olla avalik, ning siis teine, lisapiltidega, mis meil avalikus galeriis ei ole väljas, need võiks olla parooliga kaitstud.

Jah, need ongi rohkem töövariant või tööpildid. Seal on väga palju spetsiifilist materjali, mis tavavaatajale ei paku huvi.

3. Kuidas sooviksid fotosid valida – kas internetis või fotoandmebaasi administraatori abiga?

Ideaalvariant on ikkagi see, kus lõplik valik toimub fotoandmebaasi administraatori abiga.

Eelnevalt võib vaadata välja, määratleda endale huvipakkuv, kuid lõplik valik ikkagi administraatoriga.

Siis saaks täpsustavaid pilte veel juurde.

Mida ei osanud ise otsida või ei teadnud üldse selle pildi olemasolust.

4. Kas oleksid nõus väljavalitud foto juba olemasolevat kirjeldust omalt poolt täiendama või parandama?

Jah, oleksin küll.

Kas kirjeldamisõigus võiks olla kõigil või on teatud inimesel või teatud inimeste rühmal?

Kui me räägime kirjeldamisõigusest kõigil, siis peab see olema lihtsalt standardiseeritud. N-ö vaba teksti sisestust ei saaks nende poolt olla. Küll aga võiks saada täiendada just standardi alusel, klassifikaatorite alusel.

Kas kõik võiksid seda teha või siiski osa inimesi, huvigrupp?

Huvigrupp ennekõike, sest tavakasutaja ei pruugi ka eriti usaldusväärne olla.

5. Milliseid andmeid pead foto juures kõige olulisemaks?

Sündmuse kirjeldust ja isikute kirjeldust. Samuti objektide kirjeldust. Kirjeldatud võiksid olla ka teatud situatsioonid, kus ja kuidas on pildistatud.

6. Kas fotod peaksid olema kirjeldatud vabas vormis või väljatöötatud standardi alusel?

Fotoandmebaasi administraator võiks loomulikult ise lisada vabas vormis kirjelduse fotode alla. See võib olla üks lause või kaks lauset, aga ei pea. Samas on hea, kui seal on ka olemas standard või määratud klassifikaatorid, mida on võimalik täita määratud grupil.

Standard oleks kindel vorm, nagu on praegugi: peab olema kirjas kuupäev, sündmus ja kui võimalik, siis ka pildil olevate inimeste nimed.

Jah.

7. Kas järgid fotode kasutamisel autorlusele viitamise nõuet?

Enamasti küll, jah.

8. Kas oleksid nõus loovutama enda valduses olevaid Tartu Ülikooliga seonduvaid (nt õppetöö, vaba aeg, reisid) fotosid ülikooli fotoandmebaasi? Miks?

Jah, olen küll. See on igati loogiline, sellepärast et nii täieneb ka ülikooli fotoandmebaas ja laienevad piltide kasutamise võimalused.

9. Millised on ettepanekud fotoandmebaasi täiendamiseks?

Fotoandmebaasis võiks olla suurem valik pilte. Pilte võiksid lisada suvalised pildistajad, aga valiku teeks ikkagi fotoandmebaasi administraator. Et suureneks piltide valik ja võimalused. Kuna ülikooli fotograafi võimalused on üpriski piiratud, igale poole ei jõua, aga samas on ülikoolis väga palju üritusi, mida pildistatakse, ja väiksemaid sündmusi. Ka need pildid võiksid jõuda ülikooli fotoandmebaasi. Võikski ära kasutada enam just ülikooli struktuuriüksusi, akadeemilisi struktuuriüksusi, et nende käest saada pilte. Sest seal on kindlasti väga huvitavaid pilte just igapäevasest tööst ja väiksematest üritustest.

Aitäh!

Intervjuu 10 - ÜLLE KESLI – Tartu Ülikooli avatud ülikooli keskuse täienduskoolitustalituse juhataja (7.04.2010)

1. Kas oled varem kasutanud Tartu Ülikooli fotoandmebaasi avalikus galeriis TÕ koduleheküljel (<http://www.ut.ee/et/ulikoolist/fotod-ja-videod/fotogalerii>) ja/või fotoandmebaasi administraatori juures?

Jaa, olen kasutanud mõlemat, nii kodulehel olevat kui ka administraatori juures.

2. Kas Tartu Ülikooli fotoandmebaas peaks olema avalik, s.t kõigile kättesaadav, või siiski parooliga kaitstud?

Ma arvan, et see võiks ikkagi olla parooliga kaitstud, kuigi ma usun, et mingi osa, mingi valik fotodest võiks olla ka avalikult kättesaadav. Avalikud üritused, aktused, seal võiks olla avalik, aga tihtipeale ma arvan, et siiski suurem valik fotosid võiks olla ikkagi kas siseveebis kõigile kättesaadav või parooliga kättesaadav.

Põhimõtteliselt ikkagi parooliga?

Selles mõttes, et juurdepääs oleks ikkagi kitsendatud. Ma arvan, et ülikooli töötajatele võiks see olla kõigile kättesaadav, aga väljastpoolt inimestele pigem administraatori või kellegi teise kaudu.

Kas siseveebi kaudu võiks ka väljund olla?

Jah, siseveebi kaudu.

Samade paroolidega.

Jah.

3. Kuidas sooviksid fotosid valida – kas internetis või fotoandmebaasi administraatori abiga?

Ma ei oskagi eelistada. Administraatori abiga leiab kindlasti kiiremini, sest kui ise fotosid hakata otsima, kulub selleks oluliselt rohkem aega. Aga kui teha eeltööd või tekitada mõtteid, milliseid fotosid kasutada, siis kindlasti saaks ka avalikust vaatest mingisuguse osa kätte.

Kui näiteks siseveebis oleks galerii üleval, siis vaataksid enne sealt.

Jah, ja siis saaks otsida. Siin on ka küsimus, kui kiire see fotoandmebaas tegelikult on. Et kas üleval on kõik täismahus pildid või on vähendatud kujul, see sõltub juba tehnilistest võimalustest.

4. Kas oleksid nõus väljavalitud foto juba olemasolevat kirjeldust omalt poolt täiendada või parandama?

Ma arvan küll, jah. Miks mitte.

Kas täiendamise või parandamise õigus võiks olla kõigil või valitud inimestel või ühel inimesel, administraatoril?

See peaks käima administraatori kaudu, et foto oleks ikkagi ühtselt kirjeldatav ja ühtselt otsitav. Pigem võiks olla, et kui inimene soovib kirjeldust täiendada, siis ta saab saata selle info otse administraatorile mingis võtmes. Kui ta näiteks tunneb pildil ära kellegi, keda ei ole kirjeldatud, siis see on ju väga positiivne.

5. Milliseid andmeid pead foto juures kõige olulisemaks?

No ilmselt hakkab siin pihta sellest, millise resolutsiooniga pilt on, kas on võimalik trükkis kasutada. Siis on oluline, kes seal pildil on, mis üritusest see pilt on tehtud. Ka võiks olla situatsiooni kirjeldamine märksõnaga, kas tegemist on näiteks loenguga või mingisuguse seminari või nõupidamisega. Tihti on vaja just pilte või fotosid otsida selles võtmes, et nad illustreeriks teatud tegevust.

Märksõnade süsteemi kasutamine?

Jah, märksõnade süsteemi kasutamine.

6. Kas fotod peaksid olema kirjeldatud vabas vormis või väljatöötatud standardi alusel?

Ilmselt otsingusüsteemi järgi. Kui on palju pilte, siis peaks ikkagi mingi standardi järgi olema kirjeldatud, sest muidu ei annaks neid ju otsida. Vabas vormis on muidugi tore lugeda

ajaloolises võtmes, aga kui tahta sealt pilte leida, siis on vabas vormis kirjelduse järgi väga keeruline otsida.

7. Kas järgid fotode kasutamisel autorlusele viitamise nõuet?

Üritame jälgida jah, kuigi ma isegi ei oska öelda, sest avalikus veebis peaks siis olema ju foto all ka, kes selle autor on. Üldiselt on see andmebaasis olemas.

8. Kas oleksid nõus loovutama oma valduses olevaid Tartu Ülikooliga seonduvaid (nt õppetöö, vaba aeg, reisirid) fotosid ülikooli fotoandmebaasi? Miks?

Olen küll jah. Eriti neid, mis on seotud töökohaga, sealt võib päris huvitavaid illustratiivseid materjale saada.

9. Millised on ettepanekud fotoandmebaasi täiendamiseks?

Esimese hooga, kui mõelda, siis ilmselt oleks väga hea selline avalik otsingusüsteem, mida saaks kasutada, kui otsid konkreetseid fotosid. Analoogselt näiteks ÕISiga, mis juba annab võimaluse otsida õppeaineid. Samas võtmes võiks ka fotosid otsida. See kiirendaks kindlasti tegemist. Küsimus on ainult see, milline on otsinguvõimalus siis, kui üleval on kõik täismahus, täisresolutsioonidega fotod. Et kui kiire see töö on, kui mingisuguseid pilte otsida. Kindlasti peaks mõtlema sellele, et ka veidi kehvemad arvutid saaksid neid pilte kuvada. Mis veel... ma ei oskagi öelda, sest praegune süsteem võimaldab tegelikult päris palju otsida ja kirjeldatud on päris ilusti.

Aga praegu eeldab see teatud programmi olemasolu.

Üks asi on, et kui see on ka serveris kättesaadav, sa otsidki teatud serveri baasil, nii nagu ÕISis on. Avalikul kasutajal on juurdepääs, saad otsida selle otsingusõnaga või nimega mingid fotod välja. Tegelikult seda kõike annab teha. Analoogselt näiteks Google'i süsteemiga, kus lööd märksõna sisse ja kuvatakse teatud fotod. Kindlasti oleks see üks võimalus. Aga jah, siis ei tohiks kuvada neid täisresolutsioonis, muidu jääbki kuvama, ma arvan. Kui iga pilti võtab minuti või kaks lahti, siis see läheks natukene käest ära. Selles mõttes peaksid märksõnad, mille järgi pilte otsida, olema valitavad. Vabas vormis sisestatud märksõnade järgi on ilmselt palju keerulisem andmebaasi üldse ehitada.

Rippmenüü või märksõnade valik?

Rippmenüüs märksõnade valik jah. Mingis võtmes siis kuupäevaliselt ka, võib-olla konkreetne kuupäev. Või on mingisugune üritus, aktus või konverentsid. Ülikoolis on ju väga palju niisuguseid üritusi, mida annab kategoriseerida. Aktused, konverentsid, mis iganes... lõpetamised, külalislektorid – neid kõiki annab ju valikusse panna. Samamoodi, kas on tegemist näiteks õppehoonetega või õppeprotsessiga, loengutega, seminaridega, mingisuguste spordiüritustega. Kui see läbi mõelda, siis kindlasti on võimalik erinevaid kategooriaid leida.

Aitäh!

PHOTO DATABASE MANAGEMENT AND DEVELOPMENT OF THE UNIVERSITY OF TARTU MULTIMEDIA SERVICE CASE STUDY

Kaire-Lea Pihlap

SUMMARY

The thesis is written in Estonian and includes 48 pages without appendix. The research includes 4 plans and 11 appendixes. There are 25 sources in the list of references.

The University of Tartu multimedia service photo database is necessary for maintaining and managing of photos that are taken in university events, photos of persons who are connected with the university and for adding metadata to photo files.

Photo database is expanding routinely. The amount of different subjected photos is increasing and as a result the amount of photo database users is also increasing. The increase of users makes higher demands of accessibility, informativeness and security.

Current research is going to find out the necessities and development directions of the University of Tartu multimedia service photo database's considering status quo.

The research has been put up following missions:

- To peruse theoretical literature concerning photo databases
- To examine what kind of structure photo database has to have
- To interview users of the multimedia service of the University of Tartu
- To compose analysis of interview answers
- To compose recommendations and demands based on the analysis in order to develop web-based user interface for the users of the University of Tartu multimedia service photo database.

The subject of research is photo database, its current technology, principles of its structure and the users of photo database.

In order to analyse the empirical material assembled during the research qualitative vertical analysis method has been used: paragraphs connected with concrete themes from different interviews has been taken under observation.

In order to find out users' demands for soon to be created web-based data system the author used qualitative method and interviews with free answers for gathering information.

As a result of the research appears that the University of Tartu current and future users of photo database have following demands for the photo database and web-based interface:

- To have access to photos using web-based interface in order to implement searches and choices.
- To have opportunity to download photos in full and supply with metadata according to user roles.
- To have personal username, parole and actions log file in web-based photo database
- To have access to photo database 24/7

High standard level of currently functioning photo database allows projecting web-based user interface and carrying it through with meeting users' expectations. User interface creates freer access to photo database, all resources in it and guarantees natural, permanent and successful development.